Auhinnatöö
370432

Saar, Valfried

1. dets. 1938. Teise auhinna väärilisexs tunnistatud autor Valfried Saar stud. jur.

K. Soosaar
Sekretär

"Existimatio"

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
29 okt. 38.
№ 258.
TARTU

TEOTAMINE KEHTIVAS KRIMINAALSEADUSTIKUS

(KrS-s)

I. A.
7728 nr

Tartu 1938

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
1345.
D/371290

S i s u k o r d:

Lk-d.

S i s s e j u h a t u s.

§ 1. Teotamise hüvis ja selle määrang. Teotamise mõiste 1

1. peatükk. T e o t a m i s e i s e l o o m, u l a t u s j a s u b j e k t i d.

§ 2. Teotamise iseloom ja ulatus 21
1. Teotamine kui tegemus-süütegu 21
2. Teotamine kui formaal- ja kui tagajärje-süütegu 22

§ 3. Süüteo subjektid 26
1. Süüteo aktiiv-subjekt 26
2. Süüteo passiiv-subjekt 27

2. peatükk. T e o t a m i s e p õ h i k u j u d.

§ 4. Isiklik haavamine 41
1. Mõiste ja iseloom 41
2. Subjektid 46
3. Tahtlus 51
4. Katse 56
5. Haavamise liike 57
A. Sõnaga haavamine 57
B. Teoga haavamine 60
6. Haavamise süüteo lõppmoment 62

Lk-d.

7. Haavamise tüüpe KrS-kus ja süüteo karistatavus 64
A. Põhitüüp 64
B. Kvalifitseeritud tüüp 65

§ 5. Laimamine 72
1. Mõiste ja iseloom 72
2. Subjektid 84
3. Tahtlus 85
4. Katse 87
5. Laimamise süüteo lõppmoment ... 87
6. Asjaolud, mis mõjustavad laimamise seadusandlikku konstruktsiooni 87
7. Laimamise konstruktsioon meil varem kehtinud NS ja RNS järgi ja Saksa StGB järgi 96
8. Laimamise süsteem meie kehtiva KrS-e järgi 99
9. Exceptio veritatis ja exceptio bonae fidei 101
10. Exceptio veritatis'e positiivõiguslik kitsendamine 107
11. Laimamise tüüpe kehtivas KrS-s 118

3. peatükk. L õ p p e e s k i r j a d.

§ 6. Teotamise jälitamise ja karistatavuse erisusi 122

Tsiteeritud kirjandus 132

L ü h e n d i d:

KrS - Kriminaalseadustik.

KrKpS - Kriminaalkohtupidamise Seadustik.

NS - Nuhtlusseadustik.

RNS - Rahukohtu Nuhtlusseadustik.

StGB - Strafgesetzbuch.

RkhK.toim. - Riigikohtu Kriminaalosakonna toimik.

SISSEJUHATUS.

§ 1. Teotamise hüvis ja selle määrang.

Teotamise mõiste.

Kehtivates Kr. seadustes mitte harva võib näha asjaolu, kus normid haaravad enese alla teatavaid ühiskondlikke mõisteid ja avaldusi, neid sanktsioneerides, mis oma olemuses ei ole mitte alati kindlapiirilised ning selged. Paratamatult tekivad teaduslikus kirjanduses ning praksises vaidlused, mis on suunatud ebaselge normi kindlakstegemisele ning ühtlasi normi alla haaratud nähtuste ja mõistete piiritlemisele kõigi õigusteaduses kasutada olevate meetodite ning võtete abil. Üks selline vaieldav küsimus kehtivas KrS on teotamise küsimus. Vaieldav on see küsimus sellepärast, et teotamise objektiks on arvatud abstraktne mõiste a u, mis ei

ole sugugi nii kindlapiiriline ja selge nagu see esimesest silmapilgust paistab.

Au mõiste selgusetus avaldub juba selles, et nii meie KrS kui ka Lääne Euroopa KrS-ed ei anna selle mõiste määrangut. Seadus esitab ainult teatava blanketi, mille sisustamine on antud praksisele ja muidugi ka Kriminaalõigusteadusele. Praksise ja teaduse ülesanne on määrata kindlaks, mis seadus mõtleb au mõiste all; ta peab piiritlema isiku au, kui hüve, mis kaitstud kriminaalseaduse poolt, teistest samaloomulistest mõistetest, mis antud juhul on KrS-le ükskõiksed. Peab leidma piiri isiku au liigse tundelisuse ning väikluse ja isiku tõelise au kui seaduse poolt tunnustatud hüve vahel. Et põhjalikumalt määrata au juriidiline sisu, tuleks laskuda peale kehtiva õiguse uurimise ka õiguse ajaloo ning filosoofilis-kultuuriliste uurimuste valdkonda[1]. Käesolevas töös aga piirdume au mõiste määramisel

---

[1] Rozin, Ob Oskorblenii Česti, Obštšaja častj, Opozorenie, Tomsk 1910, lk. 18 j.: "Soderžanie ponjatija česti sudebnaja praktika võnuždena iskatj v oblasti kuljturnobõtovoi, v oblasti istorii prava, nakonec v oblasti filosovskih postroenij."

ainult mõnede reljeefsemate teooriate esile toomisega, mis näitaksid, kuidas on püütud antud küsimust lahendada.

Katseid selles suhtes on tehtud palju. Hulk igasuguseid teooriaid on püüdnud anda vastust sellele, mis on juriidilisest vaatekohast au. Ühed neist toetusid omas konstruktsioones isiku subjektiivsetele psüühilistele omadustele nagu teadvus, tunne, tahe; teised oma uurimustes kandusid üle objektiivsuse valdkonda, mõistes au all isiku sotsiaalset tähendust, seotud austusega ümbruskondsete poolt, mis tingitud au väärtusest (dostoinstvo, Würde). Kolmandad aga - ~~eubee~~ klek tilise voolu pooldajad - katsusid need eelmised vaated ühendada[2].

Ei ole mõttet peatuda niisuguste vanemate teooriate juures nagu Valteri, Buri, Stahli teooriad, kes au all mõistavad kas sisemist kõlblist või jälle moraalset inimese väärtust[3]. Paistab, et sellised (nn. subjektiivse-) au määritlused ei ole ammundavad ja

---

[2] Rozin, op. cit., lk. 20 j.

[3] Nende teooriate kohta vt. ligemalt: Rozin, op. cit., lk. 21.

selline au ei saa olla teotamise objektiks[4]. Selline au tekib ning eksisteerib subjektis eneses, väljaspool suhteid välisilmaga ja allub (oma) enese hinnangule. Teiseks tuleks mainida, et teotamine jääb teotamisena edasi püsima olgugi, et kannataja ei omanud nõutavat normi, sisemist väärtust. Kuid tuleb tähendada, et ka uuemad vaated kaitsevad au kui sisemise väärtuse rikkumist teotamise puhul. Näiteks prof. Kadari, kes võtab õigeks Liepmanni vaated selle kohta[5].

Suurema väärtusega on teooriad, mis subjektiivseid elemente seodavad objektiivsetega. Siin võiks peatuda Liepmanni vaadete juures[6].

Liepmani järgi au olla kompleks kindlaksmääratuid inimlikke omadusi, millede sisu oleneb indiviidi soost, sotsiaalsetest ülesannetest, milliseid in-

---

[4]Samal seisukohal on prof. Foinitski, Kurs Ugolovnago Prava, častj osobennaja, Petrograd 1916, lk. 104. - Vastupidisel seisukohal on Dobrjanski, Oskorblenie Česti Po Novomu Ugolovnomu Uloženiju,in Žurnal Ministerstva Justicii, nr. 5, lk. 142. ja Liepmann, Die Beleidigung, in Vergleichenden Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts,Bes.Th.,IV, 1906, lk. 229.

[5]Kadari, Isikuvastased süüteod,Tartu 1938,lk.141.

[6]Liepmann, op. cit., lk. 239 jj.

diviid peab korda saatma, kui ühiskondliku kihi või proffessiooni jne liige. Kusjuures on mõiste alla mahuvad ainult sellised omadused, millised on ainutarvilikud nenditud ülesannete täitmiseks ning millised võiks nimetada aktiivseteks omadusteks, teotsemise ning võimete omadusteks. Sellised omadused avaldudes välisilmas, määravad indiviidi väärtuse - tema hea nime - teiste silmis; teiselt poolt aga peegelduvad tema eneseteadvuses, tema enesetähtsuse tundes, autundes. Vastavalt sellele teotamine võib avaldada mittesoovitavat mõju teistes arvamustes indiviidi üle, või jälle tekitada valu indiviidi autundele.

See viimane juht olla analoogiline usu-, sooja kõlblustunde teotamisele ning mahub üldise grupi alla, mis haarab indiviidi tunnet. Selleks,et teotamise teokoostis oleks täidetud, siis see teotamine peab olema tundelikuks ründeks indiviidi tundele, peab muundama harilikku rahuldustunnet (Lust) vastastundeks - s.o. mitterahuldustundeks (Unlust),s.t. peab tekitama märgatavat (erheblich) reaktsiooni.Ühtlasi Liepmann märgib, et selle reaktsiooni astme

määritlemises tuleb kõrvaldada kõiki neid juhte,kus indiviidi tunne on väga tundelik, kus tema igat vähimat märkust loeb endahaavavaks ja tulevat lähtuda k o n k r e e t s e o l u k o r r a o b j e k t i v e e r i m i s e s t, teisiti - enne tuleb lahendada küsimus, kas kannatanu võis ennast antud olukorras tõelikult tunda teotatuna ja kas on selleks alust. Nagu tsiteeritust selgub, Liepmanni teooria kesksema tähenduse omab "au tunne". Kuid kriteerium ei ole sugugi nii kindlapiiriline,et temale ehitada kriminaalõiguslik süüteokoostis. Nagu õieti märgib Rozin[7], tunne võib olla puudutatud mitte-märgatava auhaavamisega, vähemärgatava iroonilise märkusega, raske tõega, mis väljendatud erilises viisakas ning armsas vormis (ridendo dicere verum); ta võib raskelt puudutatud olla lihtsate kehtivate viisakusreeglite mittetäitmisest ja ümberpöördult, võib vaikida toorete teotamiste juures. Ja esimesel juhul, vaatamata tunde terava protestile, süüteokoostis puudub, kuna aga viimasel puhul , mil tunne vaikib, süüteo-

---

[7]Rozin, op. cit., lk. 33 j.

koostis on esil. Vaevalt on kõlvulikud Liepmanni kaalutlused ka selle kohta, et teotamine peab olema "tundelikuks" ründeks indiviidi autundele, et ainult siis teotamise juriidiline teokoostis on täidetud.

Konkreetse olukorra objektiveerimise meetodi kohaldamine, vaatamata tema näilisele otstarbekusele, jätab ka ühe tähtsaima kohtupraksise küsimuse lahtiseks, nimelt, küsimuse sellest, kuivõrd on kohtunikule kohuslik tungida indiviidi hingelistesse muundustesse (dăševnõh dviženiy)[8]. Kuid Liepmanni konstruktsioon puruneb täielikult siis, kui ta tähendab[9], et auhaavamiseks Saksa StGB § 185 teokoostise järgi e i o l e n õ u t a v h a i g l a s e t u n d e (K r ä n k u n g) t e k i t a m i s t a u t u n d e l e , v a i d küllaldane on s e a d u s e g a n õ u t a v a l u g u p i d a m a t u s e a v a l d a m i n e: sel silmapilgul karistatav teokoostis on korda saadetud, tegu on lõpetatud,

---

[8] Rozin, op. cit., lk. 35 j.

[9] Liepmann, op. cit., lk. 264.

olgugi et see ei ole adressaadi teadvusse tunginud. Siit järeldub kohe, et "autunde" kindlaksmääramine ei ole juriidilisest seisukohast tarvilik ja teotamise alused tuleb otsida hoopis teisest valdkonnast väljaspoolt tunde valdkonda[10].

Objektiivse teooria pooldajaist võiks esitada tuntuima kriminalisti prof. Liszti arvamuse[11]. Liszti järgi au juriidilisest seisukohast ei ole mitte inimese sisemine väärtus, mis on iseenesest puutumatu, vaid teiste inimeste hinnang (antud) isiku suhtes. Au see olla isiku tähendus ühiskonnas, mis saavutatud eluviisi tagajärjel, sotsiaalne säting (socialjnoe položenie). Kuid au olla peale selle ka isiku nõudlus lugupidamisele ühiskonna poolt vastavalt eluviisidele. Õiguskord arvestavat seda nõudlust eitavalt kahesuguse keelu näol: esiteks - keeld väljendada lugupidamatust teise ühiskonna liikme vastu, teiseks - keeld õhutada teistes lugupidama-

---

[10] Rozin, op.cit., lk. 39 j.

[11] Liszt, Učebnik Ugolovnago Prava, Osobennaja častj, Moskva 1905, lk. 44 j.

tust kellegi vastu ebaõigete faktiliste väidete teel. Isiku tähendus ühiskonnas baseerub sellega kahel faktoril: a) kõlblisel (moraalsel) väärtusel, b) sotsiaalsel väärtusel - kohuste täitmisel,mis sotsiaalne säting peale paneb, ühtlasi ka kõikide vaimliste ja kehaliste omaduste ja võimete omamisel ilma milleta ei ole mõeldav nende ülesannete täitmine, milliseid isik on enese kanda võtnud.

See teooria on praegusel ajal levinenum. Kuid vaatamata sellele temaga ei saa ühineda peamiselt kahel põhjusel.

Esiteks selle teooria järgi au mõiste alla on mahutatud ka krediit[12] - teisiti au mõiste ökonoomiline külg, mis tähendab usaldust, mida omab füüsiline või juriidiline isik maksuvõime suhtes. Meie kehtiva KrS-ë seisukohalt see aga ei ole vastuvõetav, sest tuleb pooldada seisukohta, mille järgi meie KrS on süüteod krediidi vastu eraldatud teotamisest ning konstrueeritud neist iseseisev teokoostis. Selle tõt-

---

[12]Liszt, op. cit., lk. 45.

tu Liszti au mõiste teoreetiline konstruktsioon on kehtiva KrS-ë seisukohaga liiga avaramahuline[13].

Teiseks Liszt väidab,et juriilisest seisukohast au olla teiste inimeste hinnang isiku suhtes või teisiti: au olla isiku tähendus ühiskonnas, mis sääljuures baseerub kõlblisel ja sotsiaalsel väärtusel.Tähtis on tähendab teiste hinnang isiku suhtes ja käitumine selle hinnagu resp. väärtuse kohaselt ei ole käsitatav süüteona. Kas aga meie KrS-e kohaselt on see nii? Paistab,et teatud juhtudel see ei ole nii. Näiteks tõelise paadialuse sõimamine paadialuseks - siin ei ole alahindav käitumine vaid ümberpöördult isik on koheldud väärtuse resp. teiste isikute hinnagu kohaselt, aga ometi meie KrS käsitab seda süüteona.

Siit nähtub, et meie kehtiva KrS-ë seisukohalt ei ole tähtis teiste hinnang isiku suhtes, kuna see ei ole lähtekohaks süüteokoostise konstrueerimisel vaid hoopis - nagu hiljem näeme - midagi muud.

Huvitava mõtte objektiivsete teooriate esinda-

---

[13] vrd. Kadari, op. cit., lk. 173.

jaist esitab prof. Rozin[14]. Tema arvates juristele on selge, et au mõiste eetiline olemus ("etičeskaja sušč̌nostj idei česti") ei anna küllaldast võimalust selleks, et tõeliku au teotamist piiritella väiklusega au küsimustes. See ei olevat sellepärast võimalik, et iga tähelepanematus indiviidi suhtes olevat lugupidamatus tema isiku suhtes, tema "eetilise olemise" suhtes. Sellepärast kui seadusandja tahab ehitada neile alustele oma juriidilisi konstrutsioone teotamisest, siis peab ta selle piiritlemise küsimuse jätma kas kohtupraksise lahendada, või jälle kõiki lugupidamatuse avaldusi isiku suhtes viima teotamise alla.

Esimest seadusandja ei võivat teha sellepärast, et tal ei olevat õigust kohtu praksist jätta juhisteta. Teist aga ei võivat ta teha sellepärast, et arenenud õigus püüab oma konstruktsioonide differentseerumisele ja selleks, et neile anda rohkem elujõudu, elastsust ja täiuslikkust. Hingelised muundused ei omavat seda õiguslikku tähendust, mida neile omistavad subjektiivsed teooriad. Süüteokoostis , teotamise

---

[14] Rozin, op. cit., lk. 136 jj.

juures, ei olenevat sugugi sellest, kas indiviidi hingeline elu on puudutatud või mitte. Kõik olulised teotamise teoosad, mis karistatava teokoostise moodustavad, tulevad esile väljaspool (vo vne) ja omandavad juriidilise tähenduse enne seda silmapilku,mil hakkab reageerima kannataja.[15] Rozini arvates au juriidilist konstruktsiooni võib ainult siis anda, kui meie aluseks võtame au objektiivse momendi, nimelt, au all tulevat mõista indiviidi sotsiaalset tähendust, kolmandate isikute head suhtumist ja lugupidamist. Seda au, n.n. välist au, ei saavat rikkuda lugupidamatuse avaldustega,vaid teatavate kindlate faktidega. Igasugused sõimusõnad, olgugi väga toored,samuti igasugune alandav ümberkäimine ei võivat kõigutada seltskonna arvamust indiviidi suhtes. Lähtudes sellest olevat otstarbekohane lihtsad lugupidamatuse avaldused - auhaavamised - välja lülitada üldse teotamise teokoostisest ning leida teisi teid nende tegude vastu.

Ainuke valdkond, kuhu õigus võib ja peab tungima oma sunduslikkude normidega olla indiviidi kui sot-

---

[15] vt. täiendavalt Rozin, op. cit., lk. 33.

siaalse tähenduse - välise au valdkond. Riik pidavat kindlustama faktiliselt indiviidile kuuluva ning tema poolt saavutatud sotsiaalse tähenduse ning sellega seoses oleva lugupidamise, kui õigusliku hüve, - luues ühtlasi indiviidile nõudluse, et keegi ei katsuks seda hüve rikkuda. See (tsentraalne au teotamisele) teokoostis on tuntud laimamise (opozorenie) nime all. Laim olevat ainuke teokoostis, mis tõelikult olla sihitud au vastu. Igasugused teised au konstruktsioonid, kus figureerib subjektiivne element nagu indiviidi suhtumine antud hüve vastu, tema teadvus, tunne, tahe jne. ei ole juriidilised. Järelandmised nende suhtes võivat teha ainult eriliste teokoostiste, kui politseiliste rikkumiste, konstrueerimise teel.

Tuleb tähendada, et prof. Rozin'i ülaltoodud arvamused on märkimisväärsed ja neis leidub palju kaineid mõtteid, kuid nendega ei saa ühineda, lähtudes kehtiva õiguse seisukohast. Rozini arvamustel võivad olla tähtsust kriminaal-poliitiliselt, s.t. kehtiva KrS-u reformimise seisukohalt, kuid ülesanne on leida lahendus kehtiva KrS-e seisukohalt. Sellepärast, jättes kõrvale nende vaadete lähema analüüsi ning olles

tutvunenud nendega mõttevahetuse korras, katsuksime esitada ka oma lahenduse püstitatud küsimusele, mis arusaadavalt ei pretendeeri algupärasusele.

Oleme näinud, et püüded määritleda ~~seda~~ au mõistet on väga lahkuminevad. Peab mainima, et seni keegi pole suutnudki anda üldiselt vastuvõetavat definitsiooni. Tekib küsimus, kas on ilmtingimata ka tarvilik selle abstraktse mõiste määritlemine ja kas ei saa leida teist teed teotamise kui süüteo konstruktsioonile? Küsimusele püüame vastust anda järgnevalt. Kooskõlas vanema vene teadlase Nekljudovi arvamustega[16], tuleb arvata, et inimesed elades ning tegutsedes ühiskonnas püstitavad omavahel läbikäimises teatavad reeglid; töötlevad välja nii öelda lugupidamise ning lugupidamatuse keele. Need püsitatud lugupidamise reeglid muutuvad ajajooksul normideks, milliseid võtab oma kaitse alla õigus. Inimesed, olles üleskasvanud koos nende normidega,vaatavad neile kui sunduslikkudele, mitte ainult enesele,vaid ka teistele. Teadmine,et need normid on sunduslikud nii enestele kui ka teistele, loovad isikus õiguse nõuda enese suhtes tea-

---

[16]Nekljudov, Rukovodstvo k osobennoi časti Russkago Ugolovnago Prava, Tom I., S.Peterburg 1876, lk.6 j.

H praks olema „jä".
Sest norme ja sellest sõjemees
õigus on vaen üksnes.

Nüüd ainult võõrkeelne. Ei tasuks
alati vastu olla tõsiselt.

tavat suhtlemist ning ümberkäimist kolmandate isikute poolt. Ning kui nad neid norme ei täida tunneb isik, et tema õiguste vastu on eksitud - teda on teotatud. Sellest seisukohast püstitatud küsimusele vaatades peab tulema otsusele, et rikutavaks õigushüveks ei ole mitte au, kui inimese sisemine väärtus, vaid ühiselulised reeglid - austus ehk lugupidamine, kui õigus teatavale suhtlemisele või ümberkäimisele kolmandate isikute poolt, sest nagu eespool oli juba öeldud, et sisemine isiku väärtus on teiste isikute poolt vaevalt rikutav[17].

Arvamus, et teotamise objektiks on ühiskondlikud reeglid austuse või lugpidamise näol ja mitte au nagu valdav enamus õpetlasi arvab, siis sellele (arvamusele) teleksime järgmistel kaalutlustel.

Iga süütegu on teatava hüve rikkumine, mis on kaitstud kriminaalõiguse normide poolt[18]. Näiteks tap-

---

[17] vrd. Mints, Kurs Ugolovnago Prava, Tom II., Riga 1928, lk. 299.

[18] vrd. Liszt, op. cit., Obštšaja častj, Moskva 1903, lk. 119 j. - Gemmingen-Fürfeld, Zur Lehre der Beleidigung Verstorbener, in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 66, 1905, lk. 38.

Selgitab tüüpjuhtu, mille olulise elemendina hüve varem müüa ei tohtinud, on rohkesti!

Autor, püüdes vältida aga mõiste määratlemise vajadust, ei saavutanud lõpptõde. Eeldusel: kas testamente moondatakse päritulemisel, mis vastaksid kõnesoleva mõiste tähiskondlikele x) reeglitele või aga testamente tõlgendatakse nõuetekohaselt reeglitega. Esimene alternatiiv on ilmselgelt vale. Autor ka ise püüab tuvastada, kahjuks ebaõnnestunult, püsivaid seadusi reeglite rakendamisel, millelegi vastavalt oleks võimalikult ühetaoline testamentimine. Ta räägib reeglitest, mõtleb aastast ja lõpptähtajast reeglist. Kuid millise kriteeriumi alusel eristada neid reegleid tõlgendusreeglitest, ilma et oleks vaja sõnastada määratlemist? Kas ei jääks autor siin probleemi tõttu? Kui ta siit edasi läheks – kriteeriumi leidmise suunas –, siis jõuaks ta objektiivsusele, mis ei ole tänapäeval võõrandamise vaoras, objektiivsusele, millest tema probleem jääneb eraldatult tunduvalt nõrgemaks. (Vt. mõtet. Kokku.)

x) Tegemata mõttejuurdlemise

misega rikutakse elu; löömisega - teise isiku kehapuutumatus jne. Teotamise juures kui meie kaitseobjektina käsitame au, võib juhtuda aga selline olukord, kus tegelikult süüteokoostise esileolekul au on jäänud puutumata või teda üldse ei eksisteerinud,näiteks tõelise kaabaka kaabakas nimetamine. Ka ei saa öelda, nagu tavatsevad mõned objektiivse teooria pooldajad, et siin oleks tegemist välise au, kui isiku sotsiaalse väärtuse rikkumisega. Lähtudes sellest näib olevat õige lugeda teotamise hüveks ühiskondlikud reeglid austuse või lugpidamise näol.Kuid peame ka tähendama, et see arvamus pole sugugi nii radikaalne, sest ühiskondlikkude reeglite ja au vahel on kokkupuutepunkte, kus tähendab ühiskondlikkude reeglite rikkumine on ühtlasi au rikkumine. Esimene mõiste on ainult laiem ja aitab kõrvaldada teatavaid ebaloogilisi konstruktsioone ja järeldusi,mis tekivad käsitades teotamise hüvena au tema kahel kujul.

Rääkides austusest ja lugpidamisest, peame ühtlasi meeles pidama, et kriminaalõigus ei saa seda nõuda otseses mõttes. Ta võib nõuda ainult teatava

miinimumi ja sellepärast siin tuleb seda aru saada nii, et indiviid võib nõuda ainult, et temaga mitteaustavalt ega lugupidavalt ei käitaks ja ühtlasi ei kutsutaks välja sarnast lugupidamatust, teistes[19]. Ülal aga nägime, et selline konstruktsioon on nõrk, sest raske on leida seda piiri, mil selline lugupidamatus on kvalifitseeritav kui teotamine, või jälle on kriminaalõiguslikult ükskõikne. Lugupidamatus võib olla selliselt avaldatud,et ta pole kuidagi teotamisena käsitatav, aga ometi olla indiviidile raskeks haavamiseks ning ümberpöördult: toored sõimusõnad võivad olla indiviidile ükskõiksed. See ongi see koht, millest lähtudes mõned objektiivse teooria pooldajad püstitavad omad konstruktsioonid, nagu näiteks meile juba tuttav vene teadlane Rozin.

Meie arvates aga laseb ka see koht ennast korrigeerida vastavalt kehtiva õiguse nõuetele. Tuleb nimelt jätta tähelepanemata see asjaolu,mis isik mõtleb vastava kolmanda isiku käitumisest enese suhtes,sest isik kaldub ikka siin liigsele subjektiveerimisele ning

---

[19] vrd. Liepmann, op. cit., lk. 330 jj.

väiklusele - tuleb tähendab ignoreerida isiku tunde moment ning teotamist konstrueerida objektiivsetele alustele. Selleks, meie arvates, annab aluse ka meie kehtiv KrS-u § 494, kus on öeldud: "Süüdlast tahtlikus isiklikus haavamises seesuguse ümberkäimise või avaldusega, mis häbistas haavatut ... " sõnades "mis häbistas" on küllalt toonitatud objektiivne moment, sest on tähtis asjaolu, mis häbistas haavatut, aga mitte see mida haavatu häbistavaks pidas. Objektiivsele pinnale, nagu nägime üleval, püüdis end asetada ka Liepmann, lähtudes konkreetse olukorra objektiveerimisest, kus enne tuli lahendada küsimus, kas kannatanu võis end antud olukorras tõelikult tunda teotatuna ja kas oli selleks alust. Kohtunikul selle konstruktsiooni järgi oleks tulnud asetada end kannataja seisukohale ning siis kaaluda, kas on tegemist teotamisega või mitte. Puuduseks on aga just see et mõõduandvaks jääks ikka tunde moment, millest meie just püüame vabaneda. Ka meie kehtiva õigusega ei ole selline konstruktsioon kooskõlas, sest isik võib ennast tunda teotatuna ja omada isegi küllaldast alust, kuid ometi

KrS-e seisukohalt tegu võib olla ükskõikne. Tuleb otsida teine tee.

Meie nägime,et inimesed, elades ühiskondlikku elu, püstitavad oma suhtlemises teatavad reeglid, millised muutuvad ajajooksul sunduslikeks. Meie arvates tuleb lähtuda teotamise kvalifitseerimisel ning selle hüve määramisel just neist reeglitest. Teotamisega on meil siis tegemist, kui teotsetakse nende reeglite vastaselt, kui rikutakse - austuse ja lugupidamise norme ülaltähendatud mõttes. Tuleb, tähendab, lähtuda alati neist normest ja jätta täiesti kõrvale isikute tundemoment. Kuid jättes kõrvale tundmomendi ning lähtudes süüteo kvalifitseerimisel ainult neist reeglitest, ometi leiame liiga avara mahu oma konstruktsioonis.Ühiskondlik reegel,võib rikutud saada ka lihtsa viisakuseta käitumisega,näiteks teretamata jätmisega, visiidile mitte ilmumisega jne. Seda avarat mahtu aitab aga piiritleda meile meie kehtiv KrS. Ülaltoodud KrS-u § 494 ja § 498 on selgelt näha, et mitte igasuguse ühiskondliku reegli rikkumine ei ole KrS seisukohalt kvalifitseeruv teotamisena,vaid ainult selline, mis

"h ä b i s t a s haavatut ennast või ta perekonna, olgugi surnud, liiget .."või kui on tegemist "häbistava asjaolu avaldamisega." Mida aga lugeda häbistavaks, siis see on juba fakti küsimus ning oleneb sellest, mis teataval ajajärgul ja teatavas ümbruskonnas tunnustatud häbistavaks[20].

Kokku võttes võiksime öelda, et teotamine KrS-u järgi on selliste ühiskondlikkude reeglite rikkumine lugupidamatuse teel isikute suhtes, mis teatavas ajajärgus ning ümbruskonnas on tunnustatud häbistavaks.

---

[20] vt. Saarmann-Matto, Kriminaalseadustik. Komenteeritud Väljaanne, Tallinn 1937, § 494 kom. p. 3.

1. p e a t ü k k .

TEOTAMISE ISELOOM, ULATUS JA SUBJEKTID.

§ 2. S ü ü t e o i s e l o o m j a u l a t u s .

1. Teotamine kui tegemus-süütegu.

Meie kehtivas KrS-s teotamine esineb kahel põhikujul haavamisena ja laimamisena. Vastavalt sellele § 494 määratleb haavamist kui häbistavat ümberkäimist või avaldust ja § 498 defineerib laimamist kui häbistava asjaolu avaldamist. Kooskõlas eelmises §-is toodud teotamise definitsiooniga peab siinkohal tähendama, et lugupidamatus, milles avaldab ühiskondlikkude reeglite rikkumine, peab olema aktiivne.

Ei ole süüteona käsitatav lugupidamise mitte avaldamine, vaid osene lugupidamatuse avaldamine kas teatava kindla ümberkäimise, avalduse või jälle häbistava asjaolu avaldamisena. Sel põhjusel teotamine

esineb KrS-e järgi tegemus - mitte tegematus-süüteona[21].

2. Teotamine kui formaal- ja kui tagajärje-süütegu.

Küsimuses, kas teotamine on formaal- või tagajärje süütegu, meie läheme lahku doktriinis avaldatud arvamustega vastavalt oma teotamise hüve konstruktsiooniga.

On nimelt asutud seisukohale, et teotamine on formaal-süütegu, sest temale polevat au ohustamine või kahjustamine tagajärjena oluline. Teotamine esinevat süüteona vaatamata sellele, kas teise isiku on in concreto tegelikult ohustati resp. kahjustati või mitte. Ebaoluline olevat ka see,kas isik, keda teotati, tõeliselt evis kõlblat väärtust või välist väärtust. Protsessuaalselt polevat tarvilik seega ei ühe ega teise tuvastamine. Teotamisena olla käsitatav selliselt seisukohalt käitumine, mis antud tingimustes oma objektiivselt iseloomult olla käsitatav teise

---

[21] vrd.Kadari, op.cit., lk. 140 j. - vt. Poznõšev, Očerk Osnovnõh Načal Nauki Ugiovnogo Prava, II. Osobennaja častj,Moskva 1923,lk.50.-Nekljudov,op.cit.,lk.9.

isiku au eitavana. Teotamise kui formaal-süüteo inkrimineerimise õiguspolitilise alusena esineb seejuures kaalutlus,et selline käitumine võivat ohustada teise isiku au, seega sellise käitumise abstraktne ohtlikkus[22].

Formaal-süüteona esinevat teotamine ka kehtivas KrS-s. KrS seisukohalt olla ebaoluline, kas isiku kõlblat väärtust või isiku välist au, seda eitavat käitumisega kahjustati või ohustati. Küllalt olla, kui käitumine on iseloomult selline, mis objektiivse hinnangu järgi on käsitatav teise isiku au eitavana, KrS terminoloogia kohaselt - teist isikut häbistavana.Au konkreetne ohustamine resp. kahjustamine kui tagajärg ei esinevat KrS seisukohalt teotamise olulise elemendina. Sellekohaselt ei tulevat see ka praksises konkreetjuhtumeil tuvastamisele[23].

Ülaltsiteeritud on loogiline järeldus, kui teotamise hüvena esineb kas sisemine või väline au.

Meie arvates aga formaaldelikti konstruktsioon

---

[22] vt. Kadari, op. cit., lk. 142 j.

[23] Kadari, op. cit., lk. 143.

Ja selles, et igale sõnastele on olemas
vastavad hüve väärtused, peitubki autori
väärates. Pealegi ei saa seda printsiipi
väidetava a priori. See on printsiipi juriidiliste mõ-
tisklus. Näpa tahendatud, esimeh vahel vas
õigupoolt rohkesti sõnastegusid, millerile näib
olevat hüve väärtused pole olemas.
Ja miks ei võiks kommentaator sõnastuse
(printsiipvastasõpetuse!) vastuolust, mis hüve ei
väärt, mis aga seda konkretselt või abstraktselt
olemasolu?

Autoril puudub võimalus selgelt kogejaise-
sõnastegusele sobitus.

Norm ei ole väärtus. Kui võrdsitame normi väär-
tusist, siis mõistetavasse sellega konkretset käitumist,
mis vastavalt normiga. Kas kogemuslik- ja austus-
regilitega vastavalt käitumisele on olemas
kogejaise, see elemb võrdsus normi väärt.
Vt. ka lk. 25, ülal.

on ise ebaloogiline ning paistab üleliigsena. Eespool oli juttu sellest,et iga süütegu on kriminaalõiguse poolt kaitstud hüve rikkumine[24]. Ühtlasi ka iga karistuse siht on kaitsta mingisugust õigushüve (Rechtsgut), mis on rikutud karistatava käitumisega[25]. Vaadatuna sellest seisukohast paistab teatava ebaloogilise nähtena see asjaolu, et formaalsüüteo puhul pole au ohustamine või kahjustamine tagajärjena oluline. Süütegu on esil ka siis, kui õiguse poolt kaitstud hüve - au pole tegelikult kahjustatud.

See ebaloogilisus aga kaob , kui me teotamise hüvena ei käsita mitte au,vaid ühiskondlikke reegleid austuse ja lugupidamise näol §-is 1. esitatud mõtte-te kohaselt.

Sellest seisukohast vaadatuna teotamisele kui süüteole on meil tegemist tagajärje-süüteoga, s.t. süüteoga, mille oluliseks tunnuseks on ühiskondlikkude reeglite austuse ja lugupidamise kahjustamine ja ohustamine in concreto[26]. Siin ei saa tekkida kaht-

---

[24] vt. nota 18.

[25] Gemmingen-Fürfeld, op.cit., lk.37.

[26] vrd. Kadari, op. cit., lk. 141.

Sünegi: normi täitmine" samastamine
tegelikkuse põhjustamisega.

lust, kas ühiskondlikud reeglid meie mõttes on rikutavad või mitte. Loomulik on, et neid saab rikkuda. Protsessuaalselt seega on tarvilik igal konkreet-juhtumil tuvastada, kas ühiskondlikud reeglid meie mõttes on rikutud või mitte, millest ka oleneb, kas süütegu on korda saadetud või mitte.

Eelpool oli tsiteeritud prof. Kadari arvamus, et kehtiv KrS on ehitanud teotamise formaal-süüteo põhimõttele. Meie arvates seda ei või otseselt järeldada KrS-e sätetest,vaid on lihtsalt loogiline järeldus, arvamusest,et teotamise hüve on au ja et KrS nagu eespool nägime on ehitatud objektiivsele alusele.

Olles aga võtnud aluseks teise teotamise hüve, mis on ise rajatud objektiivsele alusele ning tulles järeldusele, et meil on tegemist tagajärje-süüteoga, leiame,et ka see konstruktsioon ei ole vastuolus kehtiva KrS-ga,vaid on täiesti kooskõlas KrS-es esinevate mõtetega.

Kuid teotamise kui tagajärje süüteo ulatus võib kõikuda. Kriminaal-poliitiliste kaalutluste tagajärjel võib seadusandja teatavale ühiskondlikkude reegli-

te rikkumisele vaadata kui ükskõiksetele kriminaalõiguse seisukohalt. Näiteks lubada teatavate häbistavate asjaolude avaldamist, kuid nad vastavad tõele jne. Selle seisukoha on võtnud omaks ka meil KrS §-is 503, kuid ainult laimu suhtes, kuna aga haavamise suhtes selline kitsendus puudub. Kuid see kitsendus meie KrS-us ei kõrvalda süüteo tunnuseid, vaid süütegu - vastava tahtluse esinemisel - kui süüksarvatav süütegu jääb püsima ja tõele vastavuse tõestus vabastab süüdlase ainult karistusest, esineb ainult karistatavust in concreto kõrvaldava asjaoluna[27].

Mis puutub haavamise ja laimamise kui iseseisvate süütegude iseloomu ning ulatuse vaatlemisse, siis siin jätaksime need küsimused kõrvale, kuna need leiavad käsitlust allpool.

§ 3. Süüteo subjektid.

1. Süüteo aktiiv-subjekt.

Selle küsimuse juures peatume siin ainult lühidalt, kuna see leiab põhjalikuma käsitluse hiljem

---

[27] vrd. Kadari, op.cit., lk. 143 j.

haavamise ja laimamise kui iseseisvate süütegude vaatluse juures.

Teotamise aktiiv-subjektiks võib olla iga süüdivusvõimeline isik, kes ei omanud õigust teatavaviisilisele käitumisele[28]. Süüdivusvõime mõiste on siin mõistetav vastavalt üldisele süüdivusvõimele, nagu see on toodud KrS § 39 ning mingisuguseid erandeid siin tehtud ei ole. Küsimus, kas teotamise aktiiv-subjeks võib olla ka kollektiiv, tuleb lahendada eitavalt kooskõlas Nekljudovi arvamustega[29]. Üldiselt aga tuleb veel tähendada, et teotamisena käsitatav vastav käitumine on ainult siis süütegu, kui ta ei esine õiguse või kohuse teostamisena, s.t. on nõutav hädakaitse jne. eelduste puudumine[30].

2. Süüteo passiiv-subjekt.

Kehtiva KrS järgi teotamise passiiv -subjektiks võib olla iga füüsiline isik ja piiratud ulatuses ka

---

[28] Tagantčev-Jakobi, Ugolovnoe Uloženie 22.marta 1903 g., Riga 1922, lk. 1092.

[29] Nekljudov, op.cit., lk. 11.

[30] Kadari, op. cit., lk. 146.

kollektiiv[31].

Selle suhtes aga, kas passiiv-subjektiks võib olla iga füüsiline isik, või ainult selline, kes on suuteline mõistma või tajuma teotavat käitumist, üksmeel ei valitse doktriinis.

Autorid, kes nõuavad teotamise teokoostise jaoks võimet mõistetna, et teatav käitumine on teotamine, on arvamisel, et vaimuhaiged, lapsed jne., kel puudub arenenud mõistus, ei saa olla teotamise objektiks, s.t. süüteo passiiv-subjektiks. (Küsimus kerkib peamiselt haavamise kohta, kuna laimu suhtes on arvamine, et kuna see toimub tagaselja, siis passiiv-subjekt ei tarvitse olla süüdivusvõimeline). Nende hulka kuulub näiteks Liszt[32], Liepmann[33], Minz[34] j.t. Mõned neist teevad küll korrektiivi, näiteks Liszt[35], kes arvab, et lapse-teotamine on võimalik, kui ta mõistab oma

---

[31]Kadari, op. cit., lk. 144 j.
[32]Liszt, op. cit., Osob.častj., lk. 45.
[33]Liepmann, op. cit., lk. 335.
[34]Mints, op. cit., lk. 304.
[35]Liszt, op. cit., Osob. častj, lk. 45.

ülesanded (nt. kooliülesanded) ning teotseb nende ülesannete piirides. Samuti Liepmann[36] arvab, et teotamise passiiv-subjektiks võivad olla nii vaimuhaiged, kui ka lapsed, kui nad saavad aru teo iseloomust, mis nende vastu suunatud. Nende autorite arvates kannatajas peab tekkima teatav psüühiline protsess, ja ainult siis teotamise teokoostis on esil[37].

Teine grupp arvamusi on sel seisukohal, et ka süüdivusvõimetud isikud võivad olla teotamise passiiv-subjektiks ühel alusel teistega ning erandeid ei tarvitse üldse teha. Sel seisukohal on näiteks Rozin[38] ja nimelt sel põhjusel, et passiiv-subjektiks võib olla iga isik, kes ühiskonna vaadete ning arusaamiste järgi, omab au hüve ehk teisiti, kes omab tunnustatud sotsiaalse sätingu ja tähenduse[39].

---

[36] Liepmann, op. cit., lk. 335.

[37] Teatava erandi moodustab Schierlochi arvamus. Tema arvates põhimõttelikult olevat võimalik ka vaimuhaigeid ja lapsi teotada, kuisee toimub kolmandate isikute juuresolekul, kuna nelja silma all haavamine ei olevat teotamine. Vt. lähemalt: Schierloch, Die Beleidigung., in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 209, 1925, lk. 11

[38] Rozin, op. cit., lk. 356 jj.

[39] Rozin, op. cit., lk. 356.

Tema arvates see asjaolu,et süüdivusvõimetud võivad olla teotamise passiiv-subjektideks,ei ole ainult teoreetiline tulemus au hüve sotsiaalsest olemusest, vaid ka praktiliselt olla tähtis anda nendele isikutele sama kaitset, mis omavad süüdivusvõimelised ja teovõimelised. Ei olevat mingit alust arvata, et laim, mis levitatud vaimuhaige kohta või teotav avaldus isiku kohta, kes pole veel jõudnud hingelise küpsuse ajastusse on vähem õigusvastane, kui normaalsete ja täisealiste teotamine. Selline käitumine võivat tuua praktiliselt negatiivseid tagajärgi tulevikus, mil vaimuhaige paraneb või laps muutub täisealiseks. Kuid ka teotamine, millega sooritub haavamise teokoostis tema nüüdisaegses konstruktsioonis, ei muuda teotamise iseloomu, sest ükski teokoostise juriidiline asjaolu ei kao[40].

Eespool (1. §-is) oli juba juttu, et tunde elemendi põimimine teotamise konstruktsiooni ei ole otstarbekohane. Selletõttu just meie ei saa olla nõus nende teooriatega, kes arvavad, et teotamise

---

[40]Rozin, op. cit., lk. 358.

Gjenspolet kaolinflekk –

passiiv-subjekt peab olema selline, et suudaks mõista käitumise teotavat iseloomu. Peab tähendama, et ka süüdivusvõimeline ja täiskasvanu isik vahest ei mõista teatava käitumise teotavat iseloomu, ja ometi süüteokoostis võib olla esil[41].

Kooskõlas oma teotamise hüve konstruktsiooniga leiame, õiguse olevat Rozini väidetel. Ja tõesti,kui lähtuda sellest, et iga isik võib nõuda,et temaga mitteaustavalt ega lugupidavalt ei käitutaks, miks siis just laps ja vaimuhaige on asetatud sellisesse ebasoodsasse oleukorda? Paistab teatav ebaloogilisus! Kuid ometi pea kõik meie kehtiva KrS-e kohta seisukohavõtjad on ühisel arvamisel (mõned teatava kitsendusega), et vaimuhaiged ja lapsed, kes ei suuda hinnanguid enda ja ümbruse kohta teostada ei ole teotamise passiiv-subjektina käsitatavad[42].

(Prof.) Kadari kirjutab[43] .... " et kehtiva KrS kohaselt on süüteona käsitatav ainult passiivselt-subjektilt isiklikult aktsepteeritud auhaavamine,

---

[41] vrd. Gemmingen-Fürfeld, op. cit., lk. 39

[42] vt. Saarmann-Matto,op. cit., § 494 kom.p.2.- - Kadari,op.cit., lk. 151.Laimamise suhtes on autor teisel arvamusel vt.lk.164.- Tagantsev-Jakobi,op.cit. lk.1093. ja laimamise kohta vt. lk. 1102.

[43] Kadari, op. cit., lk. 151.

järeldub, et passiiv-subjektina on käsitatav vaid isik, kes suuteline tajuma, mõistma auhaavavat käitumist".

Umbes samal seisukohal on Tagancev[44], kes arvab ... "s priznaniem beznakazannosti zaočnõh obid, ustranjaetsja sam soboju i vopros ob otvetstvennosti za oskorblenie lic, nahodjasčihsja v bezsoznateljnom sostojanii".

Meie arvates need argumentatsioonid pole sugugi nii kaaluvad nagu see paistab ja vaevalt,et saab neist teha sääraseid kaugele-ulatavaid järeldusi. KrS-e § 494 sõnad "isiklikus haavamises" tähendavad ainult seda, et see haavamine peab olema vahetu-juuresolija haavamine nagu seda õieti märgib ka prof. Kadari[45]. Et aga sellest teha järeldus, nagu see juuresolija peab ühtlasi olema tajumisvõimeline, siis see on liiga julge samm. Ka tagaselja haavamist võib isik tajuda ja mõista ja ometi pole see karistatav. Ja selle tõttu, et kehtiv KrS kuskil selgelt ei nõua

---

[44] Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1093.

[45] Kadari, op. cit., lk. 150.

tajumisvõimet isikult, mida ta aga oleks pidanud nõudma, sest kaalul on tähtis isikuõiguste valdkond, tuleb järeldada, et kõik passiiv-subjektid erandita on teotatavad nii haavamise kui ka laimamise näol.

Järgmine küsimus, mis nõuab lahendamist, on surnute teotamise küsimus. Ka selles suhtes ei valitse doktriinis üksmeel. On valitsenud arvamus, mis leidis isegi tunnustamist seadusandluse poolt[46], et surnute teotamine ei väärі karistust, kuna see kitsendavat kriitikat ning selle tõttu ajalooliste uurimuste avaldamine olla võimatu, mis aga hädaohtlik teadusele[47]. Kuid karistavuse küsimus meid ei huvita, kui meil pole lahendatud küsimus, kas üldse on võimalik surnuid teotada. Autorid, kes teotamist ehitavad au konstruktsioonile nagu näiteks Foinitski[48], Pozin[49], Kissler[50] ja valdav enamus teisi,

---

[46] Gemmingen-Fürfeld, op. cit., lk. 19.jj.

[47] vt.sellest laiemalt: Gemmingen-Fürfeld, op. cit., lk. 33 jj.

[48] Foinitski, op. cit., lk. 109.

[49] Rozin, op. cit., lk. 369.

[50] Kissler, Die Beschimpfung Verstorbener, in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 199,1919, lk.22 j.

See Tõsine argumentatsioon on kriminoloogiateaduse nõrgenduseks.

Autori arvates peaksid siin oma mõtteavaldusi kõikuma kõrvuti ühiskonnakaitse nõuded!

leiavad,et surnuid teotada ei saa, kuna au eksisteerib ainult elavas isikus ning kaob ühes inimese surmaga. Meie, olles küll ignoreerinud au teotamise objektina ja tunnustades sellena ühiskondlikud reeglid austuse ja lugpidamise näol, peame ometi tunnistama ülalmainitud arvamis t. Kooskõlas prof. Foinitski arvamustega[51], leiame, et surnud lõpetades arved maapealsega, ei või olla mingisuguste õiguste subjekt. Isiku õigus lugupidamisele ning austusele lõpeb momendist, mil ta sureb ja selletõttu haavamine ja laimamine surnu suhtes on mõttetu.

Kuid nende lugupidamise ja austuse reeglite mittetäitmine ei ole ükskõikne järelejäänute suhtes. Mõnedel neist perekondlikkude vahekordade tõttu surnuga on tähtis,et surnut ei koheldata halvemini,kui järelejäänuid, sest selline kohtlemine võib mitte ainult riivata nende pieteedi tundeid ning majanduslikke huvisid nagu tähendab Gemmingen-Fürfeld[52] , vaid meie arvates on see ka ühiskondlikkude reegli-

---

[51] vt. nota 48.

[52] Gemmingen-Fürfeld, op. cit., lk. 45 j.

Ega kaderi sisu ei ole,
vorstupidu-protok.

te ignoreerimine. Sellest seisukohast ei ole õige väide, et meie kehtiv KrS karistab ainult surnute haavamist ja nagu surnute laimamine ei ole ettenähtud[53]. KrS § 498 ütleb selgesti "süüdlast laimamises, olgugi laimatava äraolekul, teda häbistava asjaolu avaldamisega, karistatakse..." Kas siis sõnades "laimatava äraolekul" on mõeldavad ainult elusinimesed? Meie arvates mitte! Sama seisukoht maksab ka teise perekonnaliikme suhtes[54]. Isegi kui lähtuda perekonna au konstruktsioonist, nagu see nähtub prof. Kadari arvamustest, ka siis on tulemus samane[55].

Viimane küsimus selle §-i alajaotuses oleks kollektiivide teotamine. Ka see küsimus on vaieldav. Doktriinis on püütud konstrueerida eriline grupi au[56] või spetsiifiline kollektiivisiku au[57]. Meie arvates ,

---

[53] vt. Mits, op. cit., lk. 305, nota 6.

[54] Kehtiva KrS § 495 lg. 1 p. 1 ja § 499 lg. 1 p. 1 ning KrKpS § 5 ja § 17 lg. 2 kohaselt on perekonnaliikmetena käsitatavad abikaasad, ülenevad ja alanevad sugulased, õed ja vennad. Ühtlasi on nõutav, et perekond kui ühik oleks antud ka faktiliselt ja ei piisa ainult vastavatest sugulusvahekordade konstateerimisest.

[55] vt. Kadari, op. cit., lk. 165.

[56] vt. Rozin, op. cit., lk. 372 jj.

[57] vt. Mints, op. cit., lk. 305 j.

Suust rutatud. Olenevalt kõlbivast õigusest, kas
võtta omaks või mitte.

tuleb see vaatekoht ilma põhjalikuma analüüsita eitada. Selge,et siin on tegemist teatava kunstliku konstruktsiooniga, isegi fiktsiooniga. Kodanlikus läbikäimises on küll see sõna tarvitusel, kuid sääl on see tarvitusel teatava ilusa figuraalse väljendusena ja ilma pikema analüüsita, mida aga jurist ei tohi võtta omaks. Kuid kollektiivisiku au konstruktsioon on seda enam arusaamatu nende autorite seisukohalt, kes põimivad teotamise konstruktsiooniga tunde elementi, nagu seda teevad 1903 Ugolovnoe Ulozenie. seletuskirja koostajad. Tunnustades kollektiivisiku au olemasolu[58], nemad ühtlasi nõuavad teotamise puhul, et passiiv-subjekt oleks tajumisvõimeline[59]. Küsitav on aga, kas kollektiivisikul kui niisugusel on mõistus ning tajumisvõime. Meie arvates see omadus on ainult füüsilisel isikul ja nn. kollektiivisiku tahe, au j.m.s. mõisted on lihtsad figuraalsed väljendused. Kui kollektiivisikul ei või olla mõistus, siis puudub tal ka au, sest need kaks

---

[58] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk.1093.

[59] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1093.

mõistet on tihedasti üksteisega seotud. Nii siis oleme tulnud eitavale seisukohale kollektiivi au suhtes. Kas on aga võimalik anda vastust lähtudes meie teotamise hüve mõistest? Kahtlemata on see võimalik. Eelpool nägime,et iga füüsiline isik omab õiguse nõuda, et temaga mitteaustavalt ega lugupidamatult ei käitutaks. Kas on see õigus võimalik ka kollektiividel? Põhimõttelikult tuleb sellele küsimusele vastata jaatavalt. Seadusandja võib teiste õiguste hulgas anda teatavatele kollektiividele ka sellise õiguse. Ja meie näemegi meie kehtiva KrS § 495, et selline õigus on sõjaväe vahtkonnal,väeosal ja meeskonnal. Siit ka paistab,et meie kehtiv KrS on seda õigust andnud kuigi piiratud ulatuses. Kuid sellest ei järeldu, nagu õieti tähendab /prof./ Kadari[60], et kui teotamine on vahetult adresseeritud teisele peale eelpoolmainitud kollektiivisikute, et siis teotamine kui süütegu üldse puudub. Ka siis on teotamine (teiste nõutavate eelduste olemasolul) antud, ainult et teotamise passiiv-subjektina ei esine siis mitte kollektiivisik kui niisugu-

---

[60]Kadari, op. cit., lk. 145.

Ega Kedagi ei kanna seda
kandke testamiseta kui ainuisiku. Jutta
on raid kandest rutamisest

ne, vaid seda moodustavad füüsilised isikud, iga sesse kollektiivi kuuluv üksikisik. Ei ole meie aga nõus prof. Kadari väitega, et sel juhul on tegemist kaudse teotamisega. Kaudne teotamine eeldab ikka otsese teotamise[61]. Meie KrS aga ei tunnista peale ülaltähendatud kollektiivide teisi kollektiive passiiv-subjetidena. Selletõttu kaudse teotamise mõiste ei ole siinkohal otstarbekohane. Meie arvates aga siin on tegemist päris tavalise otsese teotamisega, mis ainult avaldatud summaarselt. Selle asemel, et igat ühte näiteks teatavas toas viibijaid sõimata kaabakaks, öeldakse lihtsalt, et teie kõik siin olete kaabakad[62].

Edasi oleme aga ühel arvamisel prof. Kadari väidetega, kes kirjutab[63], "kollektiivisikuna - on käsitatav mitte ainult õiguslikult organiseeritud kollektiiv, vaid ka puhtfaktiliselt üksikisikute ühik, nagu näit. teatavas ruumis viibiv seltskond, auditooriumis viibiv kuulajaskond jms. Igal juhtumil on aga nõutav, et üksikisikute kogu, paljus,

[61] vrd. Kissler, op.cit., lk. 28.
[62] vrd. Poznõsev, op.cit., lk. 51 j.
[63] vt. nota 60.

moodustaks ühel või teisel viisil kindla, selgesti piiratud ühiku, terviku. Ei ole oluline iseendast arv, küll aga tunnuste selgus, kindlus, mille alusel paljust käsitatakse ühikuna. Seega siis, kui näiteks teatava organisatsiooni kohta kirjutatakse, et see on kaabaklik organisatsioon, või kui kuulajaskond öeldakse olevat vargabande, siis ei esine teotamise passiiv-subjektina mitte organisatsioon resp. kuulajaskond kui niisugune, vaid igaüks seda moodustavaist üksikisikuist. See asjaolu omab ühtlasi olulist protsessuaalset tähendust: ei saa eistada süüdistust näit. organisatsiooni nimel organisatsiooni teotamiseks, vaid ainult sellesse organisatsiooni kuuluvate üksikisikute kui passiiv-subjektide poolt". Umbes samal seisukohal asus ka ex-Vene Valitsuse Senat[64].

Sellega oleme jõudnud lõpule teotamist käsitavate üldiste küsimustega. Siinkohal võiks veel

---

[64] Vene Senati otsus 1893.a. № 14 po delu knjazja Meštšerskago , cit. Rozin, op. cit., lk. 385 ja Dobrjanski, op. cit., lk. 165.

peatuda teotamise viisidest üldse, kuid töö liigse paisumise ning nende küsimuste vähese tähtsuse tõttu meie kehtiva õiguse seisukohalt leiame paremaks seda ära jätta. Järgnevana peatume meie töö tähtsama osa juures, mida võiks isegi nimetada meie töö "eriosaks", s.o. haavamise ja laimamise juures.

2. p e a t ü k k.

TEOTAMISE PÕHIKUJUD.

§ 4. I s i k l i k h a a v a m i n e.

1. M õ i s t e j a i s e l o o m. Isiklik haavamine KrS-e järgi on teise isiku teotamine viimast häbistava kohtlemisega või avaldusega[65]. Haavamist käsitab meie KrS-u § 494, kus on öeldud: "Süüdlast tahtlikus isiklikus haavamises seesuguse ümberkäimise või avaldusega, mis häbistas haavatut ennast või ta perekonna, olgugi surnud, liiget, karistatakse..."

Nagu sellest §-ist nähtub ja kooskõlas eespool-öelduga, haavamine avaldub aktiivses teise isiku vastu sihitud lugupidamatuse avalduses. See lugupidamatus võib olla suunatud kas teise isiku kõlbla väärtuse või jälle ka sotsiaalse väärtuse vastu, kuid

[65]Kadari, op. cit. , lk.149.

kõik see kokku moodustab teatavate kindlate ühiskondlikkude reeglite mittetunnustamise, millised on inimeste kooselu püstitanud. Tuleb aga tähendada, et need ühiskondlikud reeglid ei ole midagi absoluutset, mis kehtivad väljaspool aega ja ruumi. Ümberpöördult: need reeglid on isesugused, isegi teatavas kohas ja teatavas ajas. Need reeglid on varieeruvad olenevalt soost, vanusest, haridusest,usust, majanduslikust ja poliitilisest seisukorrast jne. jne. On arusaadav,et kohtunik peab siin eriti valvas olema, et mitte lasta mõjule subjektiivseid elemente. Ta peab tungima igal juhul sellesse keskkonda, millises haavamine on sündinud, sest üks ja see sama kohtlemine või avaldus võib ühedes tingimustes olla haavav teistes aga mitte[66]. Selle tõttu minu arvates on täiesti vale prof. Foinitsky arvamus[67] selle kohta, et põlgtust avaldavad kohtlemisi võivat jaotada:

1) tingimusteta teotatavad kohtlemised, mis igal ajal ja iga ühe poolt on käsitatavad põlguse ~~avaldu-~~

---

[66] vrd. Foinitski, op. cit., lk. 110.

[67] Foinitski, op. cit., lk. 110.

avaldusena ja

2) tingmisi teotatavad kohtlemised, millised saavad teotatava iseloomu ainult teatavas teotsevate isikute vahekorras[68].

Seaduse soovi kindlustada kodanikkude vastastikkust lugupidamist ja austust ei tule aga aru saada selliselt, et on keelatud igasugune teise isiku kohta avaldatavad negatiivsed arvamused ja hinnangud. Kodanikkude tegutsemine eriti kultuurilisel pinnal tihti nõuab arvamuste avaldamist,millised võivad olla vahest negatiivsed ning valusalt riivata isiku subjektiivset arusaamist ühtlasi riivata teatud ulatuses ka isiku väärtust kaaskodanikkude silmis. Küsimus seisab nimelt selles, kui kaugele võib ulatuda kriitika ja hinnang ja mis üldse nende all mõista. Saarmann-Matto mõtlevad[69] kriitika all seda, et see olla eeskätt vaid töö, teose või sündmustiku hinnang, mitte aga isiku hinnang ja kriitikas võib isikut riivata vaid niivõrd, kui see on möödapääsemata hädava-

---

[68] Seda mõtet eitavad Kadari, op.cit., lk.148 ja Rozin, op. cit., lk. 203 j.

[69] Saarmann-Matto,op. cit., § 494 kom. p. 3.

jalik töö, teose või sündmuse hinnanguks ühtlasi eristades kriitika sõnastust, mis ühelgi juhtumil ei või sisaldada häbistavaid avaldusi. Üldiselt sellega võib ühineda. Mis puutub hinnangu mõistesse, siis selle vahetegemine kriitikast on raske, sama kehtiv ka arvamuse avalduse kohta. Kõik need mõisted on õieti sünonüümid.

Tsiteeritud 494 §-ist järgnevalt selgub, et meie KrS on tunnustanud süüteona ainult "isiklikku" haavamist, olgugi, et iseenesest on mõeldav ka tagaseljahaavamine kui süütegu. Isiklik haavamine tähendab vahetut kontakti süüdlase ja kannataja vahel. See, vahetu kontakt ei tähenda aga juuresolekut süüdlase ja kannataja vahel, milline on ainult tarvilik haavamise ümberkäimise läbi. Haavamis$e teokoostis on esil ka siis kui see toimub ruupori, telefoni jms. kaudu. Arvamine, nagu haavamine kirja teel oleks tagaselja haavamine[70] on ekslik. Minu arvates ~~on~~ siin on tegemist isikliku haavamisega, siis kui süüdlane adresseeris kirja kanntanule või tegi kõik, et kiri oleks kannatanule toimetatud. Tagaselja kirjaliku

---

[70] vt. Dobrjanski, op. cit., lk. 159.

haavamisega on aga meil siis tegemist kui kiri oli adresseeritud teisele, aga juhuslikult sattus kannataja kätte.

Kirjanduses on konstrueeritud isikliku ehk vahetu haavamise kõrval n.n. indirektne ehk kaudne haavamine (posredstvennaja obida)[71] , millega olevat tegemist siis, kui haavavad avaldused on öeldud surnud või teise mitte kohaloleva perekonna-liikme suhtes, kuid kohalolevale perekonna-liikmele. See kaudne haavamine olevat sisse võetud ka meie KrS-kku ülaltsiteeritud §-i sõnades "... või ta perekonna, olgugi surnud, liiget... "[72].

Minu arvates kaudse haavamise konstruktsioon on üldse üleliigne ja tegelikult siin ei esinegi , ja vaid on tegemist tavalise isikliku haavamisega.Eespool juba mainisime, et kaudne haavamine eeldab juba oma mõistelt otsest haavamist. Seda aga siin alati ei esine (näiteks surnu ei ole haavatav) ja juba sel-

---

[71] vt. näiteks Foinitski, op.cit.,lk.108. - Tagantsev-Jakobi,op.cit., lk.1100 j. - Mints, op.cit., lk. 30 4 j. - Kadari, op. cit., lk. 151 j.

[72] vt. 1903.a. Ugolovnoe Uloženie Seletuskiri, lk. 742 - 746 cit. Dobrjanski, op. cit. , lk. 162.

letõttu tuleb see konstruktsioon kõrvale heita. Et aga siin on tegemist päris tavalise haavamisega, siis see järgneb ~~juba~~ perekonna mõiste arusaamisest. Juba Amsler defineerib perekonda, kui vere ja vaimu sidemete läbi ühendatud kollektiiv[73], ja kuigi mõned autorid konstateerivad perekonna järjest vähenevat tähtsust,[74] ometi kaasajal perekondlik kooselu ikka veel loob sarnase sideme liikmete vahel, et lugupidamatuse avaldamine ühe suhtes onkahtlemata otseselt haavav teisele, pealegi nagu õieti märgib Kissler[75] siin võivad kaalul olla peale immateriaalsete huvide veel ka materiaalsed huvid.

2. Subjektid.

a. **A k t i i v - s u b j e k t.** Seda küsimust oleme puudutanud juba § 3, siin aga tuleb teda konkretiseerida vastavalt haavamise konstruktsioonile. Nägime, et aktiiv-subjektiks võib olla iga süü-

---

[73] cit. Kissler, op. cit., lk. 36.
[74] Rozin, op. cit., lk. 369 j.
[75] Kissler, op. cit., lk. 37.

divusvõimeline isik,kes ei omanud õigust ega kohust teatava viisilisele käitumisele. Tähendab, kui teataval isikul õli õigus või isegi kohus teatavale käitumisele,siis vastav häbistav kohtlemine, mis harilikus tingimuses tingiks süüteo, ei ole käsitatav sellena - q u i s u o j u r e u t i t u r , n o n l a e d i t. Kuid tuleb silmas pidada seda, et vastav isik ei läheks üle oma õiguste või kohuste piiride, mis temale vastavate normidega kindlaks määratud (siin pole mõõduandvad ainult seadusenormid,vaid ka teatavad loomulikud vahekorrad). Karistamatuse alus¢ seisab siin mitte teatava isiku omadustes,vaid tema teotsemise tingimustes ja sellepärast, kui isik astus üle oma võimupiiride või teotses väljaspool neid tingimusi, milledes ta pidi teotsema, siis isiku sarnane tegevus ei ole juba karistamatu, vaid moodustab hariliku sööteo[76]. Siinkohal võiks veel tähendada, et peale süüdivusvõime on nõutav erandjuhtumitel aktiiv-subjektilt eriline õiguslik-kvalifikatsioon, millest aga lähemalt vaatleme käsitledes

---

[76]Tagantsev-Jakobi,op. cit.,lk. 1092.

kvalifitseeritud haavamist.

Kriminaalkohtupidamise Seadustiku § 5. järgi kuulub haavamise süütegu erasüüdistuskorras jälitatavate süütegude hulka, millede jälitamist alustavvad ametivõimud ainuüksi süüteost kannatanu kaebusel ja jälitavad teatava kitsendusega seni kuni soovib seda kannatanu. Poolte - kannatanu ja kohtualuse - kokkulepe lõpetab protsessi[77], kuna haavamine on erasüüdistuskorras jälitatav süütegu, tuleb järeldada, et haavamiseks nõusoleku olemasolu puhul - passiivsubjekti poolel, see kõrvaldab karistatavuse. Nõusolek loob aktiiv-subjetile õiguse haavavale käitumisele ja sellepärast Rooma väljendus v o l e n t i n o n f i t i n j u r i a on rakendatav siin täies ulatuses[78].

Lõpuks peab mõne reaga tähendama, et haavamise aktiiv-subjektiks (ühtlasi ka passiiv-subjektiks) ei saa olla abikaasa. Selles küsimuses aga ei valitse üksmeel. Vanema vene kirjanduse esindaja Nekljudov[79] on kindlas arvamuses, et abikaasade vahel haavamisest karistatavat

---

[77] Räägo, Kriminaalprotsessi Õpperaamat, Tartu 1937, lk. 45.

[78] Huvitavaid näiteid esitab Nekljudov, op.cit. lk. 10.

[79] Nekljudov, op.cit., lk. 12 j.

süütegu tekkida ei saa. Samal seisukohal on uuemas kirjanduses Tagancev[80] ja Kadari[81]. Vastupidist seisukohta aga toetab Dobrjanski[82] lähtudes peamiselt kriminaal-poliitilistest kaalutlustest. Meie arvates õigus on ikka vaadetel, kes eitavad abikaasade haavamise võimalusi, sest nagu õieti väidab Nekljudov "..žiznj supruzeskaja, brak estj sožitie dvuh polov, kotoroe dolzno bõtj polno vzaimnõh ustupok..." "Sama obida meždu nimi lišena vsjakogo haraktera oskorbiteljnosti, predstavljjasj to ukorom, to vspõškoi, kotorõe postojanno vzaimnõ". Ja kui tõesti mõne abikaasa läbikäimine muutub haavavaks, nii et vastastikune andestamine on võimatu ja rahulik kooselu on rikutud, siis pole mõtet kohtusse minna haavamise pärast, vaid õigem on juba nõuda lahutust, mida ka meie kehtiv Abielu Seaduse § 28 p. 4 võimaldab.

b. P a s s i i v - s u b j e k t. Mis puutub sellesse küsimusesse, siis siin jääb täielikult kehtima see, millest jutt oli juba eespool § 3. teises

---

[80] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1092 j.
[81] Kadari, op. cit., lk. 147.
[82] Dobrjanski, op. cit., nr. 6, lk. 40 jj.

alajaotuses ning täiendada siinkohal võiks ainult seda, et haavamise passiiv-subjekt peab olema persona certa, teatav kindel isik, või kui ühe ja sama faktilise käitumisega haavatakse paljusid, siis teatavad kindlad isikud. Onus probandi tähendab lasub isikul,kes esitas kohtusse kaebuse,kus ta peab ka kindlaks tegema, et süüdlase vastav haavav kohtlemine või avaldus oli just tema vastu suunatud.

Persona certa kindlakstegemiseks ei ole nõuetav, et kannataja oleks nimetatud nimepidi; vastutuse kohaldamiseks on küllaldane, et oleksid esitatud sarnased asjaolud, milledest oleks selgesti järeldatav see isik, keda taheti haavata. Arusaadav, et vastutus langeb ära, kui sarnast objektiivset eraldamistunnust ei esine, olgugi et kaebaja arvab, et teotamine oli suunatud tema vastu. Mis puutub paljusid isikuid, kelle vastu haavamine suunatud, siis ka see peab olema kindel ning selgesti piiritletav nt.teatava kohtuliikmed; teatava väeosa ohvitserkond jne. Kindlapiirilisus kaob kui nimetus haarab ebakindla arvu indiviide, nagu rahvuse kihtkonna jt. nimetused, sest siin esineb õieti teatava tüübi kirjel-

dus, mitte isiku teotamine[83].

3. Tahtlus.

KrS § 494 sõnastusest nähtub, et haavamise teokoostis on siis täidetud, kui haavamine on sündinud tahtlikult. Ei ole mõtet siin peatuda tahtluse põhjaliku teoreetilise arutluse juures, kuna see küsimus kuulub süsteemilt õieti kriminaalõiguse üldosa käsitlevate küsimuste hulka. Siin ainult möödaminnes võiksime mainida, et kaasajal eksisteerivad kaks lahkuminevat vaadet selle küsimuse kohta. Esimene ja ühtlasi vanem teoreetiline kontseptsioon kannab tahteteooria, teine, uuemaaegne, kannab kujutlusteooria nimetust.

Tahteteooria seisukohalt, tahtlus koosneb kahest elemendist: 1) kujutlusest teo tagajärjest ja 2) soovist, et selline tagajärg saabuks - teiste sõnadega teadvusest ning tahtest. Mis puutub aga kujutlusteooria sisusse, siis siin tahtlus ammundab sündmuse teadmisest, mõistmisest ning ühtlasi ka objektiivsete võimalikkude tagajärgede ettenägemisest, kujutlu-

Ex bibl. mate. fac.

[83] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1094 j.

sest[84]. Mis puutub meie kehtiva KrS-u, siis tuleb konstateerida kooskõlas Saarmann-Matto arvamustega, et meie KrS oma § 48 mõttega on ehitatud tahteteooria alustele, kuna iseloomustab otsese tahtluse tagajärje tahtmise läbi vastandina kujutlusteoorialе, mis lepib ka otsese tahtluse puhul vaid tagajärje ettenägemisega[85]. Selletõttu on täiesti ekslik prof. Rozini väide nagu 1903.a. Ugolovnoe Ulozenie (mis selles §-is on täiesti identne KrS-ga) oleks ehitatud kujutlusteooria alustele[86].

Nii siis meie KrS-u järgi haavamise süüteo süüksarvatava eeldusena sesineb tahtlus. Teatavasti tahtlus esineb kahel kujul: otsese kui ka kaudse tahtluse näol; mis puutub aga haavamisse, siis siin on rakendatavad mõlemad tahtluse liigid. Igal juhul on nõutav süüteokoostise jaoks,et süüdlane oleks teadlik, et tema poolt tarvitusele võetud kohtlemine või avaldus on teise isiku vastu lugupidamatuse avaldamine, on teisele isikule haavav. Ühtlasi aga

---

[84]Rozin, op. cit., lk. 196 j.
[85]Saarmann-Matto, op. cit., § 48 kom.p.4.
[86]Rozin, op. cit., lk. 197.

tuleb ka tähendada, et juriidilise teokoostise täitmiseks on täiesti ebaoluline millistest motiividest juhituna toimus haavamine. Siht võib olla mistahes, kuid isik on käsitatav süüdlasena tahtlikus haavamises, kui ainult oma sihi saavutamiseks teadvalt valis sellise tee, mis on teist isikut teotav[87]. Sihtide ja motiivide tähtsus on ainult karistuse suuruse määramises, sellepärast protsessuaalselt nende tuvastamine on ikka tarvilik, olgugi et juriidilisele süüteokoostisele nad mõju ei avalda[88].

Kas võib aga konstrueerida tahtliku haavamise kõrval ka ettevaatamatut haavamist? Meie kehtiva KrS-ku järgi see on võimatu, iseenesest aga on mõeldav ka ettevaatamatu haavamise konstruktsioon, kus seadusandja teatavate roppude sõimusõnade isegi ettevaatamatu tarvitamise eest konstrueerib süütegu lihtsalt ühiskonna kasvatamise mõttes. Sellepärast väide, nagu ettevaatamatu teotamine oleks juriidiliselt võimatu[89] on liiga kategooriline.

---

[87] vrd. Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk.1095.

[88] Rozin, op. cit., lk. 199.

89. Rozin, op. cit., lk. 208.

Ühenduses tahtluse küsimusega võiksime peatuda lühidalt veel e r r o r i n p e r s o n a ja a b e r r a t i o i c t u s'e küsimuste juures, millised vahest võivad kerkida ühenduses üksikute teoë koostiste vaatlusega.

1. Mis puutub error in perseonasse, siis see esineb, kui süüdlane tahtes haavata üht isikut, haavas teist nende isikute sarnasuse tõttu[90]. Siin on tegemist eksitusega süüdlase poolel objekti suhtes. Selles küsimuses valitseb enam-vähem üksmeel - nimelt eksitus tunnustatakse mitteoluliseks ja süütegu loetakse kordasaadetuks. Selle põhjenduseks esitatakse väide, et mõlemad objektid omavad ühesuguse kriminaal-õigusliku tähenduse ja pole mingisugust alust eksitust tunnustada oluliseks[91]. Selle väitega võib ühineda seda enam, et tunnustades teotamise hüvena ühiskondlikkude reeglite rikkumise oleme ignoreerinud igasugused subjektiivsed kaalutlused. Ühiskondlik reegel on rikutud, lugupidamatus on korda saadetud -

---

[90] Liszt, op. cit., Obštšaja častj, lk. 191. - Kern, Die Süstematische Abrenzung der Verbrechenselemente bei der Beleidigung, in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 144, 1912, lk. 78.

[91] vt. nota 90.

süütegu on esil. On tähtsusetu, kelle vastu isik on oma lugupidamatust avaldanud; samuti ka tähtsusetu tema subjektiivsed kaalutlused ja sihid ühenduses sellega[92].

2. A b e r r a t i o i c t u s'ega on meil tegemist siis, kui süüdlane tahtes haavata teatavat isikut ja temast mitte olenevatel välistel põhjustel haavab teist[93]. Ka selle küsimuse lahendamisel tuleme samale järeldusele nagu error in persona juures. Tunnustades objekte kriminaalõiguslikult võrdsetena ei saagi teisele järeldusele tulla. Kuid peab tähendama, et kirjanduses on katsutud ka muid konstruktsioone luua selles küsimuses, näiteks katse konstruktsioon esimese objekti suhtes ja ettevaatamatu või koguni juhuslik süütegu teise objekti suhtes[94]. On aga küsitav kuivõrt otstarbekohane on selline konstruktsioon haavamise süüteo juures.

---

[92] vt. Kern, op. cit., lk. 79, esitatud Freudensteini lahkuminevad vaated.

[93] Liszt, op. cit., Obštšaja častj., lk. 191.

[94] Poznõšev, op. cit., I Obštšaja častj, lk. 129 j.- Mitns, op. cit., Tom I, lk. 74 j.

4.Katse.

Kas on võimalik ette kujutada haavamise juures katset? Esitatud küsimusele võib vastata siis, kui suudame vastust anda sellele, kas on kujutatav teatava haavava käitumise juures vältus, mis oleks sedavõrt pikk, et selle vältuse kestel saaksime eristada süüteo algust ning lõppu[95]. Teatavasti tavatsetakse eristada kahesugust haavamist: teoga haavamist ja sõnaga haavamist. Mis puutub viimasesse, siis siin vaevalt on mõeldav eristada juriidilist algust lõppu, välja arvatud võib-olla haavamist kirja kaudu. Teisiti aga on teoga haavamise puhul, siin teatavatel juhtudel on see täiesti mõeldav. Näiteks keegi, tahtes segi ajada teise isiku juuksed, sirutab käe, mida kolmas isik aga takistab. Antud juhtumil on tegu, mis ".... aga jäi teostamata tema [s.o. isiku] tahtest rippumata asjaolu pärast,..." ja mis kehtiva KrS § 49. esitatud sõnastuse järgi on kvalifitseeritav katsena. Mis puutub aga karistavuse küsimuse kohta, siis meie kehtiv KrS on teotamise katsed jät-

---

[95]Mints, op. cit., Tom II, lk. 306.

nud karistusest vabadena, kuna on tegemist õieti tähtsusetu süütegudega.

5. Haavamise liike.

Meie kehtiv KrS-ku § 494 jaotab haavamise kahte gruppi: haavamine ümberkäimise läbi ja haavamine avaldusega, jätab andmata aga tugipunkte nende haavamisliikide piiritlemiseks ning lähemalt sisustamiseks. Doktriinis ja peamiselt saksa õpetlaste hulgas leiame aga teise jaotuse, millel teaduslikult rohkem väärtust, kuna annab selge piiritlemise võimaluse, see oleks haavamise jaotamine verbaal- ja reaal-injuria'ks ehk teiste sõnadega haavamine sõnaga ja teoga. Et meie KrS haavamise jaotistel pole iseseisvat tähendust, kuna need jaotised ei tingi karistuse raskust, siis oleks otstarbekohasem võtta omaks haavamise liigitamise sõnaga ja teoga.

A. S õ n a g a h a a v a m i n e. Tuleb tähendada, et meie käsitame sõnagahaavamise all mitte ainult suulist, vaid ka miimilist ja kirjalikku haavamist. Peale miimilise, mis siia liiki kuuluvana on alati sisuliselt haavav, võib suuline haavamine olla

haavav nii sümboolselt kui sisuliselt[96].

Tagantsev-Jakobi Ugolovnoe Ulozenie's leiame järgmiseid haavamise tüüpe[97].

a. S u u l i n e h a a v a m i n e: 1) sõimusõnad, millised ei väljenda mingit kindlat mõtet, on iseendast sisutud ja ei oma mingit sisemist väärtust, kuid millede tarvitamine seltskonnas ei ole lubatav, kuna see on häbistav ja ebamoraalne. 2)Sõimusõnad, millega avaldatakse haavav arvamus teise isiku moraalsest väärtusest. Neid sõnu iseloomustab kindel teotatav asjaolu. Siia kuuluvad sõnad: "loll", "alatu", "joodik" jms. 3) Sõnad, millised oma iseloomult ei ole sõimavad, kuid millised võivad olla haavavad kui neid väljendatakse haavavas vormis, kui näiteks venelast nimetada venevanjkaks jne. 4) Ettepeited, kui neid teha haavavas ja alandavas vormis. 5) Haavavad ettepanekud; näiteks, kui teha ettepanek altkäemaksu võtmiseks, petmiseks jne. 6) Sõnad, milledega omistatakse isikule ebamoraalseid omadusi

---

[96] vt. Kadari, op. cit., lk. 153.

[97] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1098 j.

või milledega eitatakse teatavate kõlblate omaduste olemasolu. Umbes samal seisukohal asub Nekljudov[98], millega võib ka ühineda.

b. M i i m i l i n e h a a v a m i n e. Mis puutub miimilisse haavamisse, siis see kuulub vaadeldavasse liiki ainult seevõrra, kuivõrra miimika esineb mõtete väljendamise vahendina ehk teiste sõnadega tumm-kõnena. Niivõrra aga kui miimika on sümboolselt haavav, kuulub ta teoga haavamise liiki[99].

c. K i r j a l i k h a a v a m i n e. Seda haavamise tüüpi käsitasime möödaminnes juba eespool. Siin võiksime mainida ainult seda, et kirjalik haavamine võib olla haavav nii sümboolselt kui ka sisuliselt. Sümboolselt - niivõrra kui kirjaga fikseeritakse sümboolselt haavavaid sõnu ja kujutisi (näit. karikatuur, mis ignoreerib täiesti igasuguseid austuse ja lugupidamise reegleid)[100]. See haavamise tüüp hõlmab peale kirjaliku haavamise sõna kitsamas mõttes veel mehaaniliselt valmistatud ja paljundatud

---

[98] Nekljudov, op. cit., lk. 28 jj. Samas rikkalikult esitatud ex-Vene kohtute, eeskätt Senati arvamused.

[99] Kadari, op. cit., lk. 154.

[100] Kadari, op. cit., lk. 154.

kirja, kujutist, sümbolit, näit. trükki, fotot, litograafiat jms. Selletõttu mõned autorid eristavad haavamist trüki teel (obida v pečati), mille all mõtlevad mehaanilise el teel paljundatud sõnad või kujutised, millised on määratud ebakindla arvu isikute jaoks[101].

B. T e o g a h a a v a m i n e. Teoga haavamise suhtes seadusandlustes on kaks erinevat süsteemi. Prantsuse süsteemi järgi kõik kehapuutumatuse rikkumised on viidud kehavigastuste alla, mille järelduseks on see,et teoga haavamine karistatakse kui kerge kehavigastus. Vastupidiselt Saksa süsteemi järgi on tähtis süüdlase tahe teotada teist isikut,mille tõttu kujundatakse kergete kehavigastuste kõrval veel teoga haavamise mõiste[102]. Meie kehtiv KrS on süsteemilt sarnane rohkem Saksa süsteemile. Vastavalt sellele meie KrS eristab teoga haavamist järgmiselt:

1) Teoga haavamine, mis ei riku teise isiku kehalist puutumatust. Siia hulka kuuluksid teisele isi-

---

[101] Foinitski, op. cit., lk. 112.

[102] vt. Foinitski, op.cit., lk. 114 nota 1.

kule adresseeritud liigutused, mis omavad haavavat tähendust kui niisugust. Näit. rusika näitamine, keele näitamine jms.[103]. Selle liigi alla võiks viia ka isikuvastase vägivalla katset, mis KrS § 436 järgi ei ole karistatav, kuid milline ometi võiks kvalifitseerida kui teoga haavamine, mis ei rikkunud teise isiku kehalist puutumatust.

2) Teoga haavamine, mis rikub teise isiku kehalist puutumatust. Näit. soengu segiajamine, peakatte mahalöömine, näo puudutamine jms. Sellel teoga haavamise liigil on aga ühiseid jooni isikuvastase vägivallaga, mille tõttu on tähtis nende piiritlemine. Mõlematel on oluliseks tunnuseks teise isiku kehapuutumatuse omavoliline rikkumine. Erinevad nad aga sellega, et omavoliline kehapuutumatuse rikkumine kui isikuvastane vägivald peab olema objektiivselt iseloomult füüsilist kannatust tekitav, omavoliline kehapuutumatuse rikkumine kui teoga haavamine aga objektiivselt iseloomult haavav - teise isiku lugupidamise ja austuse ignoreeriv käitumine.

---

[103] Kadari, op. cit., lk. 152 .

Selles mõttes näo puudutamine on ainult teoga haavamine, kui ta ei esine füüsilist kannatust tekitavana, vaid on mõeldav teise isiku vastu lugupidamatuse avaldusena. Sama tegu esineb aga isikuvastase vägivallana, kui sellega tekitati füüsilist kannatust ja kehavigastamine, kui on tegemist tervisrikke tekitamisega[104]. Mõistagi võivad teoga haavamine ja isikuvastane vägivald esineda in concreto ideaalselt konkureerivatena - kui üks ja sama kehapuutumatuse omavoliline rikkumine on iseloomult nii füüsilist kannatust tekitav kui ka haavav[105]. Minu arvates ka siin on võimalik kvalifitseerida teoga haavamisena isikuvastase vägivalla katset, mis sellisena ei ole karistatav, kuid mis on käsitatav teoga haavamisena, mis rikkus teise isiku kehalist puutumatust.

6. Haavamise süüteo lõppmoment.

Sellele küsimusele võib anda kaks vastust, olenedes sellest missugusele seisukohale oleme asunud teotamise hüve konstruktsioonis, kas subjektiivsele või objektiivsele. Subjektiivsele seisukohale

---

[104] vt. Kadari, op.cit., lk. 152.-Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1097 j.

[105] Kadari, op. cit., lk. 153.

Sel puhul on aga tähele
tuleline tandemmoment,

on tähtis tunde moment ning selle tõttu süüteokoostis on esile kui haavav avaldus või käitumine on aktsepteeritud kannataja poolt ning temale teatava negatiivse mõjutuse on avaldanud. Vastupidi objektiivsele seisukohale tunde element ei ole tähtis ja selletõttu süütegu on sooritatud sellest momendist, mil objektiivselt süüteokoostise tarvilikud elemendid on esil. Nagu see järeldub § 1-e mõttest, oleme asunud objektiivsele seisukohale ja selle tõttu meie ei saa nõus olla nende autoritega, kes on arvamisel, et haavamine on lõppenud häbistava käitumise aktsepteerimisega[106]. Käitumise aktsepteerimine eeldab, et isik, kelle vastu käitumine on suunatud on tajumisvõimeline. Sellega nagu juba eespool süüteo passiiv-subjekti ksäitlevas osas oleme maininud, ei saa me nõus olla. Tähtis ei ole mitte süüteo aktsepteerimise moment kannataja poolt, vaid süüteo sooritamise silmapilk, millised aga ei lange kokku. Selletõttu peab arvama, et haavamine sõnaga või teoga ei ole lõppenud siis, kui passiv-subjekt on haavava sõna või teo

---

[106] näit. Kadari, op. cit., lk. 155.

Kuidas oleks vabaõpe kirjaliku
arvestamise jaoks?

aktsepteerinud vaid karistatav süütegu on sooritatud ning delikt on esil sellest momendist peale,mil on öeldud aktiiv-subjekti poolt teatav haavav sõna või mil on toime pandud teist isikut häbistav tegu. Samuti haavamise puhul kirja teel süütegu on sooritatud kui kiri on toimetatud passiiv-subjekti kätte[107].

7. Haavamise tüüpe KrS-kus ja süüteo karistatavus.

1. P õ h i t ü ü p. Põhitüübina esineb liht isiklik haavamine, mis esineb KrS-ku § 494 ja millega juba tutvunesime eespool. Siin võiks ainult peatuda veel selle süüteo eest ähvardava karistuse juures. Meie KrS näeb ette lihthaavamise eest karistusena aresti mitte üle kuue kuu või rahatrahvi mitte üle 500 krooni. Kui võrrelda varemkehtinuid "Ustav o nakazaniah" ja "Uloženie o nakazaniah" meie KrS-ga,siis leiame, et meie KrS karistuse raskuse mõttes omab vahepäälse seisundi, kuna esimese järgi ka-

---

[107] vrd. Kadari,op. cit., lk. 155. - Foinitski, op. cit., lk. 112. - Tagantsev-Jakobi,op.cit., lk. 1101. - Rozin, op. cit., lk. 417 jj.

ristus on liig madal ning teise järgi väga kõrge.Üldiselt peab aga tunnustama tendentsi tõsta karistust teotamise eest, sest ei ole kahtlust,et kerged karistused teotamise eest,nagu õieti tähendab Hälschner,ennem võimaldavad: "dem Beleidigtem eine neue Kränkung zuzufüge, als eine Genugtuung zu gewähren."[108].

2. K v a l i f i t s e e r i t u d t ü ü p. Haavamise kvalifitseeritud tüüp esineb kehtivas KrS-kus kolmel kujul: kvalifitseeritud haavamine passiiv-subjekti, teoviisi ja eesmärgi alusel, ühtlasi olles koormatud kõrgendatud karistusega. Selles osas meie kehtiv KrS on teinud suure sammu edasi võrreldes meil varemkehtinud seadustikkudega, kus kõik need tüübid olid laiali pillatud ning karistlikud.

a. P a s s i i v - s u b j e k t i a l u s e l on kvalifitseeritud:

1. Oma ema või seadusliku isa või muu üleneva sugulase haavamine[109]. Aktiiv-subjektina on käsitatavad seega ainult isikud, kes passiiv-subjektiga vas-

---

[108] cit. Mints, op. cit., Tom II, lk. 300.

[109] KrS § 495, lg 1. pl.

tavas sugulusvahekorras. Isa suhtes on täiendavalt nõutav, et ta oleks seaduslik isa. Seega mitteseadusliku isa haavamine ei ole käsitatav kvalifitseeritud haavamisena vaid lihthaavamisena.

2. Riigi ja omavalitsuse teenistuses seisva isiku haavamine[110] kas teenistuskohuste täitmise ajal või nende täitmise pärast. Keda tuleb mõista Riigi ja omavalitsuse teenijateks, siis seda määravad vastavad haldusseadused eeskätt Riigiteenistuse seadus, kuid tuleb tähendada, et KrS-e järgi on see mõiste laiem. Tuleb nimelt silmas pidada KrS-e § 598 viimast lõiget, mille järgi " Riigi ja omavalitsuse teenijaks loetakse isik, kes kannab kohuseid või täidab ajutist ülesannet riigi või omavalitsuse teenistuse alal". Kuid kvalifitseeritud haavamise teokoostise täitmiseks ei aita ainult see, et passiiv-subjekt on riigi- või omavalitsuse teenija ülaltähendatud mõttes. On nimelt nõutav,et haavamine toimuks kas teenistuskohuste täitmise ajal või nende täitmise pärast.

---

[110] KrS § 495 lg. 1. p. 2.

3. Välisriigi riigipea või saadiku või volitatud asjaajaja haavamine[111]. See reegel on tingitud rahvusvahelises läbikäimises valitsevast viisakusest ja erilisest lugupidamisest välisriigi esindajate vastu. Arusaadav,et välisriik peab olema juriidiliselt tunnustatud ning olema meie riigiga rahuvahekorras, välja arvatud diplomaadid, kes säilitavad neid privileegiume ka sõja puhkemisel lahkumiseni riigipiirest. Välisriigi riigipea all tuleb mõista isikut, kes sarnasena on käsitatav vastava riigi riigiõiguslikkude sätete kohaselt. Saadiku ja volitatud asjaajaja isikute kindlaksmääramisel tuleb arvestada meie Välisministeeriumi seisukohti. Ühtlasi tuleb tähendada, et nende isikute haavamine on käsitatav kvalifitseeritud süüteona ainult sel korral, kui nad viibivad meie territooriumis ametlikult[112].

4. Laevajuhi haavamine.[113] Aktiiv-subjektina esineb siin kas laevateenija või reisija.

5. Sõjaväe vahtkonna tunnimehe haavamine[114].

---

[111] KrS § 108, lg. 1.

[112] Saarmann-Matto, op.cit., § 108 kom.p.2 ja 3.

[113] KrS § 495, lg. 2.

[114] KrS § 495, lg. 1 p. 3.

Tunnimehe mõistet käsitab Garnisoni määrustiku § 45, mille järgi tunnimeheks loetakse - relvastatud kaitseväelast, kes on välja pantud või välja saadetud vahtkonnast vahipostile vahtkonnaülema või vahtkonna ülema õigustega isiku (korrapidaja) poolt kindla valveülesandega. Täiendavalt ülaltähendatud kvalifitseeritud süüteo liikidele tuleb siinjuures tähendada, et aktiiv-subjekt peab olema teadlik selles, et haavatav on eeltähendatuid isikuid. Vastasel juhul kvalifitseeritud süütegu langeb ära ja tegu muutub lihthaavamiseks.

6. Kvalifitseeritud haavamisena käsitab KrS ka sõjaväe vahtkonna, väeosa või meeskonna kui kollektiivisikute haavamist. Siin õieti passiiv-subjektina esineb riik- sõjaväe kui riikliku organisatsiooni ühikute haavamise kaudu[115].

b. T e o v i i s i a l u s e l on kvalifitseeritud avalik haavamine. KrS-e § 496 lausub: "Süüdlast § 494 ettenähtud isikliku haavamisega teotamises levitatud või avalikult väljapandud trükitootes,

---

[115] Kadari, op. cit., lk. 156.

kirjas või kujutuses, karistatakse ..."

Teatavasti haavamisele pole mõisteliselt oluline teatavakssaamine paljudele või selle võimalus. Küll esineb see aga kvalifitseeritud asjaoluna, sest on ju arusaadav, et haavamine võib olla mõjuv, kui see toimub silm silma vastu, kuid kahtlemata tähendusrikkam kannatajale on haavamine, mis toimub levitatud või avalikult väljapandud trükitootes, kirjas või kujutuses[116]. Ka siin on nõutav, et aktiiv-subjekt oleks olnud teadlik kirjutise või kujutise auhaavavas tähenduses, kuid täiendavalt on nõutav, et levitamine või väljapanek avalikku kohta oleks toimunud tema teadmisel ja otseselt väljendatud või ka eeldataval nõusolekul[117].

Avaliku haavamisega, niivõrra kui see sooritatud käibelesaadetud trükitoote abil, on teatavas seoses KrS § 292 ettenähtud süütegu: süüteo tunnuseid sisaldava trükitoote käibele saatmine. Süüksarvatavuse eeldusena esineb siin aga ettevaatamatus: on

---

[116] vt. Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk.1107.
[117] Kadari, op. cit., lk. 157.

nõutav,et süüteo näit. haavamise tunnuseid sisaldav trükitoode oleks saadetud käibele ettevaatamatusest. Ettevaatamatuse suhtes on mõeldavad siin 2 varianti:

1) süüteo subjekt on teadlik selles,et töö sisaldab haavamist, trükitoote käibele saatmine kui niisugune toimub aga ettevaatamatusest;

2) trükitoode saadetakse käibele teadlikult, ettevaatamatus esineb aga trükitootes sisalduva haavamise suhtes. Süüteo subjektina näeb § 292 ette: mitteperioodilise trükitoote puhul autori, väljaandja, trükiasutise juhataja, raamatukaupleja, perioodilise trükitoote puhul - vastutava toimetaja. Sama §-i lg. 2. määrab süüteo tunnuseid sisaldava mitteperioodilise trükitoote ettevaatamatu käibele saatmise subjektidena nimetatud isikute vastutusele võtmise järjekorra. Esimesena on vastutusele võetav autor, kuid ainult siis, kui ta ei tõesta, et trükitoode on lastud käibele tema teadmata. Tõestab ta,et see on toimunud tema teadmata, siis vabaneb ta vastutusest.Seega vastutab autor, erinevalt teistest selle süüteo subjektidest, siiski ainult tahtluse ulatuses. Ehk olgu siis, et tal puudub võimalus tõestada seda, et

trükitoote käibele saatmine toimus tema teadmata[118].

Mis puutub passiiv-subjekti ja teoviisi alusel kvalifitseeritud haavamise tüüpide karistavuse küsimusse, siis KRS-u järgi on see ette nähtud vangimajana mitte üle kuue kuu.

c. E e s m ä r g i a l u s e l on kvalifitseeritud:

1) Vabariigi Presidendi kandidaadi isiklik haavamine kui see oli korda saadetud sihiga hävitada valijate usaldust kandidaadi vastu ja kui see oli korda saadetud kandidaadi ülesseadmise silmapilgust kuni valimiste lõpuni. Karistusena on ette nähtud vangimaja mitte üle kahe aasta[119].

2) Riigivolikogu, omavalitsuse, vähemusrahvuse, kultuuromavalitsuse või kutseesinduskoja kandidaadi isiklik haavamine, kui see oli korda saadetud sihiga hävitada valijate usaldust kandidaadi vastu ja kui see oli toime pandud kandidaatide esitamiskirjade või nimekirjade esitamise silmapilgust kuni valimiste lõpuni. Karistusena on ette nähtud vangimaja

---

[118] Kadari, op. cit., lk. 157 j.

[119] KrS § 98[1].

mitte üle ühe aasta[120].

§ 5. L a i m a m i n e.

1. Mõiste ja iseloom.

Laimamise mõistet sisaldab KrS-e § 498, mis kõlab järgnevalt: "Süüdlast laimamises,olgugi laimatava äraolekul, teda häbistava asjaolu avaldamisega, karistatakse ..." . Siit järeldub,et laimamine on teist isikut häbistava fakti (asjaolu) avaldamine teise isiku juures- või äraolekul[121].

Samal ajal, kui haavamine on selliste lugupidamatuse reeglite rikkumine, mis on otseselt suunatud kindla isiku vastu ja mis väljendub süüdlase enese häbistavas arvamuses teise isiku suhtes, siin - laimamise juures - süüdlane katsub teistes isikutes välja kutsuda lugupidamatust teatava isiku suhtes sellega,et avaldab meile või nende juuresolekul vale as-

---

[120] KrS § 99.

[121] Kadari, op. cit., lk. 158.

jaolusid, millised lasevad järeldada, et teatud isik ei vääri lugupidamist, mida iga harilik inimene on õigustatud nõudma[122]. Kuid sellest on vähe, et õieti eraldada laimamist haavamisest. Kui kõrvutada laimaist ja haavamist käsitavaid paragrahve, siis näeme, et laimamise eritunnuseks on häbistava fakti ehk asjaolu avaldamine, kuna haavamine koosneb häbistavast avaldusest või käitumisest. Kui jätta kõrvale käitumine kui ainult haavamisele omane tunnus,siis võib järeldada, et haavamise moodustab häbistav avaldus, laimamise aga häbistava asjaolu avaldamine. Mille poolest aga need tunnused erinevad? Seda küsimust on lahendanud meie Riigikohus[123], ja nimelt järgmiselt: "kahtlemata on kitsam toodud mõistetest asjaolu avaldamine, mispärast viimase äramääramine üheaegselt ka piirab laimaist auhaavamisest". Asjaolu all aga mõistab Riigikohus niisugust "konkreetset sündmustikku, milles laimatu esineb subjektina või

---

[122] vt. Foinitski, op.cit., lk.116. - Dobrjanski, op. cit.,nr. 5, lk. 172.

[123] RkhK toim., nr. 542 - 1936, in "õigus", 1937, lk. 239.

objektina, antud vastava tegevuse kirjeldus,tegevuse aeg ning koht (kuigi umbkaudselt)". Ühtlasi märgib Riigikohus,et "toodud tunnused on hädavajalikud mitte ainult seepärast, et nad kuuluvad asjaolu mõistesse,vaid alles nende tunnuste olemasolu võimaldab laimamisele iseloomustavat protsessuaalset - tõelikkuse tõendamist (exeptio veritatis). Viimasest aga omakorda järeldus,et säärast avaldust, mis ei võimalda tõelikkuse tõendamist, või oma ebamäärasuse tõttu ei lase end haarata konkreetse sündmustiku mõiste alla, ei moodusta ka asjaolu avaldamist, seega ei või ka laimamise, küll aga auhaavamise tunnuseks olla"[124].

Sellel Riigikohtu otsusel on teatav praktiline tähtsus, teoreetiliselt aga temaga ei saa olla nõus. Ei saa nimelt pidada õigeks seda,et asjaolu mõiste äramääramine üheaegselt piirab laimamist haavamisest, millest tuleks järeldada,et asjaolu mõiste ülaltähendatud Riigikohtu määritlemise kohaselt oleks ainult

---

[124] RkhK toim., nr. 542 - 1936, in "Õigus", 1937, lk. 239.

laimamisele omane tunnus mitte aga haavamisele.Minu arvates ka haavamisele kui häbistava avalduse sisuks võib olla teatav asjaolu ülaltähendatud Riigikohtu mõiste kohaselt ja nimelt sel juhul, kui teatav häbistav asjaolu avaldatakse teisele isikule vahetult ilma, et kolmandad isikud oleksid juures olnud.Ilmne on, et sellisel kujul häbistava asjaolu avaldus ei ole mitte laimamine, nagu tuleks järeldada Riigikohtu ülaltsiteeritust otsusest,vaid puhtakujuline isiklik haavamine[125]. On selge,et ka haavamise sisuks võib olla teatav häbistav asjaolu - vahe on aga selles,et laimamise sisuks on ainult häbistav asjaolu, kuna haavamise puhul see võib olla, võib aga ka puududa.

Kas on aga laimamise ja haavamise vahetegemisele tähtis see asjaolu,et avaldust, mis ei võimalda tõelikkuse tõendamist tuleb pidada haavamiseks ja ümberpöördult exeptio veritatis'e võimalus on ainuomane laimule? Ülalesitatud Riigikohtu otsuses on

---

[125]vt. Kadari, op.cit., lk. 165 ja Saarmann-Matto, op.cit., § 498 kom. p. 2.

see selgelt väljendatud ja üldiselt sellega võib ka olla nõus, kuid see vahetegemine ei ole absoluutse tähendusega nagu see Riigikohtu otsusest paistab.On mõeldavad juhud, kus on tegemist puhtakujulise haavamisega avalduse kaudu, mis ühtlasi saab rakendada tõelikkuse tõendamist ja ometi sellepärast see avaldus ei muutu laimamiseks. Näiteks võiks kujutada ette juhtu, kus keegi sõimab teist "vargaks" või "libuks" ja hiljem teeb tõeks,et see teine tõesti varas või libu on. Sellega,et isik võtab rakendamisele exeptio veritatis'e- haavamine ei muutu laimamiseks. Siit ühtlasi järeldub,et mitte ainult asjaolu suhtes ülaltoodud Riigikohtu mõiste kohaselt on võimaldatud exeptio veritatis, vaid samuti ka avalduse kohta. Vahe seisab ainult selles,et haavamise puhul exeptio veritatis ei oma mingit õiguslikku tähendust,kuna aga laimamise juures exeptio veritatis esineb karistust kõrvaldava asjaoluna. Tõsi on,et mõned autorid nagu näiteks Dobrjanski[126] väljudes sellest,et laimamise iseloomule on tähtis lugupidamatuse välja-

---

[126]Dobrjanski, op.cit., nr. 5, lk. 176.

kutsumine teistes kannataja suhtes ütleb, et nimetamine vargaks, kelmiks jne. avaldab sama effekti,kui teatava konkreetse fakti avaldamine, mis oleks kvalifitseeritav laimamisena, millest võiks järeldada, et meil on tegemist ka neil juhtumitel laimamisega mitte haavamisega. Selle väitega aga ei saa ühineda.On ju selge,et siis kaob kindel vahetegemine avalduse ja asjaolu vahel, mida ülal Riigikohtu otsuses esitasime ja mis omab teatava tähenduse laimamise ja haavamise eristamises. Mis aga laimamisele on eriti oluline ning võimaldab tõmmata selget piiri haavamise vahel, siis see on, et "häbistav asjaolu" peab selliselt olema avaldatud, et see saaks teatavaks kolmandatele isikutele - teiste sõnadega - häbistava asjaolu avaldamine peab toimuma tingimustes, kus see võib levida, teatavaks saada paljudele[127]. Seda asjaolu, aga Riigikohtu otsus ei maini.

Tõsiküll, et meie kehtiv KrS § 498 sõnastuses puudub sõna, mis laseks otseselt kaalumata järeldada,et laimamisele on oluline häbistava asjaolu levi-

---

[127] vrd. Kadari, op. cit., lk. 165. - Rozin, op. cit., lk. 401.

mise tingimus, milline tunnus oli aga selgelt väljendatud ex Vene 1903.a. Ugolovnoe Ulozenie § 531. Sellest hoolimata tuleb see asjaolu ka meie KrS § 498 sisust ning mõttest järeldada ja vastava sõna puudumine tuleb lihtsalt pidada eksituseks. Ka haavamine võib vahest toimuda kolmandate juuresolekul ning on sellega toimunud tingimustes, kus häbistav avaldus saab levida, kuid laimamist eristab siinpuhul see,et siin toimub korraga 1) häbistava asjaolu avaldamine ja 2) see toimub tingimustes, kus see häbistav asjaolu saab levida. Haavamise juures selline olukord ei tekki vaid haavamine on siis esil, kui 1) on avaldatud häbistav asjaolu tingimustes, kus see ei saa levida (vastasel juhul see muutub laimamiseks) või 2) kui on levimise võimalus, siis ei tohi meil tegemist olla häbistava asjaoluga, vaid häbistava avaldusega, milliseid mõisteid käsitame veel allpool.

Mis puutub kolmandatesse isikutesse, siis mõned autorid ja ühtlasi ex Vene Senat[128] olid arvamusel,

---

[128] vt. Rozin,op.cit., lk. 402 ja sääl esitatud ex-Vene Senati otsus.

et nende hulka ei kuulu perekonna liikmed nagu naine, lapsed j.t. Vaevalt aga sellega saab olla nõus. Võib ju selliselt avaldatud häbistav asjaolu rikkuda perekonna rahulikku kooselu, kõigutada lugupidamist ja austust perekonnaliikmete vahel (näit. äsjaabiellunud naisele avaldamine, et tema mees oli enne abiellumist suguhaige). Selge, et see asjaolu ei ole soovitav. Ka meie kehtiva KrS sätetest vaevalt et saab kusagilt sarnast mõtet välja lugeda.

Järgnevalt laimamisele ei ole tähtis, kas häbistava asjaolu avaldamine toimus kannataja juures- või äraolekul, s.t. laimamine võib toimuda ka tagaselja ning ei ole tähtis vahetu kontakt süüdlase ja kannataja vahel, mis oli aga meie kehtiva KrS-se seisukohalt haavamise teokoostise täitmiseks tingimata tarvilik.

Lõpuks laimamist eristab haavamisest veel see asjaolu, et laimamise teokoostis on esil teiste elementide olemasolul ainult neis tingimustes, kus teatav häbistav asjaolu oli aktsepteeritud selliste isikute poolt, kes olid tajumisvõimelised, s.t. suutsid aru saada teatava avalduse häbistavast iseloomust,

sest laimamisele on ju tähtis,et kolmandates isikutes tekkiks kannatanu suhtes eitav suhtumine, mis aga eeldab kujutlusvõimete omamist[129].

Peale selle laimamisele on nõutav,et laimav asjaolu oleks selline,mis on teist isikut alandavana käsitatav - mis teda seaduse sõnastuse järgi häbistab. Muidugi ei tule siin arvesse kannataja subjektiivne hinnang vaid tuleb lähtuda nagu teotamise juures üldse objektiivsest vaatekohast, s.t. tuleb lähtuda neist ühiskondlikest reeglitest, mis antud ajal ning kohal eksisteerivad ning mida loetakse häbistava asjaolu avaldusena. Lähtudes sellest seisukohast ei ole mõeldav laimamisena see, mis teatud kohal ja ajal püsitatud reeglite kohaselt ei ole käsitatav häbistavana asjaoluna, olgugi süüdlane tahtis sellega teist isikut laimata. Mõistagi,et "häbistava asjaolu" määramisel tuleb silmas pidada ka konkreetne olukord, nagu isiku kutse, sotsiaalne positsioon jms.

Nagu eespool juba nägime laimamisele on olulineasjaolu avaldamine, mille all Riigikohtu ülalesi-

---

[129]Rozin, op. cit., lk. 401.

tatud otsusest nähtub, et "asjaolu all tuleb mõista mingisugust konkreetset sündmustikku, milles laimatu esineb subjektina või objektina, antud vastava tegevuse kirjeldus, tegevuse aeg ning koht (kuigi umbkaudselt)".

Selle Riigikohtu otsuses esineva mõistega ei saa aga täiesti ühineda tema liiga kitsa ulatuse tõttu. Tõsi on, et fakti mõisteliste elementidena on käsitatavad aeg ja koht. Sellest aga ei järeldu, et asjaolu tähendav avaldus ainult siis asjaolu tähendab, kui selles on öeldud, et mõeldu omab aja ja ruumi dimensioone, samuti, et avaldus ainult konkreetset sündmust tähendab, kui avalduses nimetatakse ka (olgugi umbkaudselt) konkreetset aega ja kohta. "Selle eseme on ta varastanud", on konkreetset fakti, sündmust teisele isikule omistav avaldus, olgugi, et see ei sisalda ei aega ega kohta, kunas või kus vargus toimus. Avalduse sisu piiramiseks aja ning koha mainimisega ei anna mingit alust ka mitte KrS, nõudes vaid asjaolu avaldamist, s.t. et avaldus oma mõttelt tähendaks asjaolu[130] . Kuid ka sündmustiku kirjel-

[130] Kadari, op.cit., lk.162 j.- vrd. Tagant sev-Jakobi, op.cit., lk. 1104.

dus ei pea olema täpne; on küllaldane, kui tõenäoliselt võib järeldada,et antud on näilikult tõeline sündmustik ja et laimatu selles teatavat osa etendab[131].

Tuleb ka tähendada,et asjaolu mõiste alla ei mahu ainult see sündmus, mida kannataja on korda saatnud ja mille avaldamine on ksäitatav laimamisena,vaid ka sündmus, mis tema suhtes sooritatud niivõrra kui ta seda sündmust sündida lasknud (või laseb), niivõrra, kui see tema isikust tingitud[132].Asjaolu avaldamine on seega kõigepäält teatava välise konkreetse sündmuse sidumine teise isikuga[133]. Kuid sündmus peab olema sarnane, mis oli korda saadetud või mis vähemalt korda saadetakse; arvamused aga milles öeldakse,et teatud isik tulevikus teataval viisil käitub või end teataval viisil kohelda laseb ei ole käsitatavad laimamisena vaid haavamisena[134].

Avaldatud asjaolu peab olema usutav, s.t. tõe-

---

[131] Saarmann-Matto,op.cit., § 498 kom. p. 2.

[132] Tagantsev-Jakobi, op. cit.,lk.1104. - Kadari, op.cit., lk. 161.

[133] Kadari, op. cit., lk. 161.

[134] Tagantsev-Jakobi,op.cit., lk. 1104.

lisena mõeldav. See aga oleneb eeskätt sellest, kellele seda asjaoluoomistatakse, sellest, kas side antud asjaolu ja avalduses mõeldud isiku vahel on tõelisena mõeldav või mitte. Asjaolu usutavusest võib sõltuda ka see, kas asjaolu on teist isikut häbistav või mitte[135]. On ebaoluline ka see, kas laimaja on ise avaldatava asjaolu algallikaks või annab ta edasi kuulujutte.

Lõpuks tuleb tähendada, et laimamine võib toimuda samadel viisidel nagu haavamine s.t. kirjalikult, suuliselt, miimiliselt kui ka sümboolselt - kui avalduse vahendina kasutatakse teatavat sündmust tähendavat märki.

Ülal näitasime, millega laimamine erineb haavamisest. Kuid laimamisel võib olla kokkupuutepunkte ka valesüüdistusega (KrS § 139) ja just sellepärast, et ka laimamise sisuks võib olla süüteo (kriminaal- või deistsiplinaarsüüteo) omistamine teisele isikule. Millega siis erineb laimamine valesüüdistusest? Peamiseks eristamise tunnuseks on see, et valesüüdis-

---

[135] Kadari, op. cit., lk. 161.

tusele on oluline süüdlase sihikindel teotsemine - et kellegi vastu algatataks kriminaaljälitamine ja vastavalt sellele on nõutav, et süüdlane esitaks vastava avalduse sellele asutisele, kellest oleneb kriminaaljälitamise alustamine või distsiplinaarvastutusele võtmine[136]. Edasi on nõutav, et asutisele esitatud vastav avaldus oleks tõe mittevastav (objektiivselt) ja et kaebuse esitaja oleks teadlik süüteo ebatõelisuses. Ebatõelisus on seega valesüüdistuse olulisi elemente, milles eksimine kõrvaldab süüteo süüksarvatavuse[137]. Laimamisele nagu see järeldub juba eespoolkirjeldatust ja järgnevast need elemendid peavad kas koguni puuduma või on ebaolulised.

2. Subjektid.

Mis puutub laimamise aktiiv-subjektisse, siis selle kohta ei ole midagi täiendada, sest mis juba § 3 ja 4 vastavates osades oli esitatud on täielikult vastuvõetav ka siin. Sama kehtib ka laimamise

---

[136] Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1102.
[137] Kadari, op. cit., lk. 170.

Note reparant, et n'en interagit nullement,
voir ~~§ 47~~ 48 § 48!

passiiv-subjekti suhtes. Mainida võiks ainult seda, et süüdivusvõime küsimus passiiv-subjekti suhtes ei tekita siin seda lahkarvamust, mis sama küsimus on tekitanud haavamise konstruktsioonis. Nimelt üksmeelne on arvamus, et laimamise passiiv-subjekt võib olla ka süüdivusvõimetu isik ja seda juba sellepärast, et laimamine võib olla korda saadetud ka tagaselja. Ühtlasi kehtib ka siin samuti kui haavamise juures nõue, et laimamise passiiv-subjekt peab olema p e r s o n a c e r t a , kusjuures ka siin ei sõltu see isiku nimetamisest nime järgi, sest seda võib kindlaks teha ka teiste abinõudega.

3. Tahtlus.

Tahtlus laimamise puhul on iseenesest mõeldav, mistõttu nii 1903.a. Ugolonoe Uloženie's, kui ka meie kehtivas KrS-es ei ole see nõue seaduse sõnastusse põimitud. Selletõttu on arusaadav, et ettevaatamatu laimamine näiteks mittetahtlikult avaldatud kuulujuttude näol ei ole karistatav[138]. Üldiselt

---

[138] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1102.

kehtib ka siin sama, mis haavamise puhul oli öeldud ning vastavalt sellele tahtlik laimamine eeldab esiteks seda,et süüdlane oleks teadlik, et tema poolt levitatud asjaolu võib laimata teist isikut, teiseks, et tema avaldas seda asjaolu soovides sellega teist alahinnata või vähemalt ükskõikselt suhtus sellisesse tulemusse[139]. Et laimamisele on üheks oluliseks elemendiks häbistava asjaolu levimise võimalus, siis vastavalt sellele subjekt peab olema teadlik,et ta avaldab asjaolu seesugusis tingimusis, kus see võib levida[140]. Ebaoluline on aga see, millistel motiividel laimamine toimus. See võib mõjustada ainult karistuse raskust mitte aga süüteo kvalifitsiatsiooni.

Et häbistava asjaolu ebatõelisus ei esine laimamise olulise elemendina, siis ei sõltu süüksarvatavus sellest, kas subjekt (objektiivselt ebatõelise asjaolu puhul) oli teadlik asjaolu ebatõelisuses või mitte. Tahtluse seisukohalt on küllalt asjaolu häbistava iseloomu teadmises (ühes teadmisega,et avaldus

---

[139] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1102.

[140] Kadari, op. cit., lk. 166.

toimub tingimusis, milledes võimalik selle levimine). Ebatõelise asjaolu ekslik pidamine tõelikuks omab teatavatel eeldustel ja teatavas ulatuses tähtsust ainult exeptio veritatise puhul.

4. Katse.

Analoogiliselt haavamisega katse küsimus laimamise juures lahendub olenevalt laimamise viisidest. Kirja teel laimamise juures katseks tuleb pidada juhtu, kui kõik ettevõetud abinõud häbistava asjaolu levitamiseks millegi pärast ei jõudnud sihile. Muid juhte on vaevalt võimalik ette kujutada.

5. Laimamise süüteo lõppmoment.

Lõppenuks tuleb pidada laimamist siis, kui häbistav asjaolu on avaldatud ja kui see on avaldatud levimisvõimalikus tingimuses.

6. Asjaolud, mis mõjustavad laimamise seadusandlikku konstruktsiooni.

Igasugune süütegu oma juriidilise olemuse järgi eeldab õigussuhet kahe (või enam) subjekti vahel, õigussuhet, mis on võtnud õigusvastase iseloo-

mu[141]. Juba see asjaolu, et on rikutud õigusnorm tähendab süüdlase negatiivset suhtumist riigi vastu, kui kriminaalõiguse looja vastu. Teiselt poolt, kuna teotamine kuulub isikuvastaste süütegude sarja, siis peale riigi on puudutatud ka teine isik, on tekinud õigusvastane suhe süüdlase ja kannataja vahel[142]. Need kaks õigussuhet - suhted süüdlase ja riigi, siis süüdlase ja kannataja vahel omavad erilist tähtsust laimamise kontruktsiooni juures ja nende suhete isesugune käsitamine ning arusaamine laseb teha ka erinevad järeldused. Laimamise konsturktsioonile avaldab nimelt mõju see, milline neist õigussuhetest on võetud aluseks ja millisele neist õigussuhetest on kriminaal-poliitiliselt antud suurem tähtsus. Paistab nimelt silma, et riikides, kus isiku positsioon on eriti kaitstud, kus sihiks on isiku hüveolu, teiste sõnadega individualistlikes-demokraatlikes riikides laimamise kui süüteo konstruktsiooni aluseks on õigussuhe süüdlase ja kannataja va-

---

[141] Rozin, op. cit., lk. 213.

[142] Rozin, op. cit., lk. 213.

vahel. Ümberpöördult on kollektivistlikes totaalriiges, kus püüete aluseks on ühiskonna ja riigi kui niisuguse hüveolu. Neis riikides laimamise konstruktsiooni aluseks on õigussuhe süüdlase ja riigi kui ühiskonna subjekti vahel.

Mis aga tähendab asjaolu, et laimamise aluseks on ühel juhul õigussuhe süüdlase ja kannataja vahel ja teisel juhul süüdlase ja riigi vahel? Seda küsimust püüame lahendada järgnevalt. On ilmne, et laimamise süüteo karistuse õiguspoliitiliseks sihiks on piirata eksimust kodanikkude hea nime vastu, teiste sõnadega piirata lugupidamatuse avaldust, mis võib rikkuda kodanikkude austust vääriva positsiooni[143]. Kuid kas võib täielikult keelata igasuguseid avaldusi teise isiku suhtes, olgugi et teise isiku väärtus võib sellega rikutud saada? Kas ei ole see kodanliku vabaduse täielik ignoreerimine, mis ühtlasi tekitaks kõrvaldamata takistuse isikliku hinnangu avaldamisele, mis viiks selleni, et puuduks igasugune õige hinnang teise isiku suhtes, milline aga on tar-

---

[143] Foinitski, op. cit., lk. 116 j.

vilik mitte ainult mõne isiku uudishimu rahuldamiseks vaid ka ühiskondlikes huvides? On ilmne, et keeld avaldada kõiki asjaolusid, olgugi et nad võivad rikkuda mõne kodaniku head nime, ei ole millegiga põhjendatud ja on mõeldamatu. Tuleb leida õige piir, mis on lubatud avaldada ja mis mitte[144].

Üldiselt on vastuvõetav seisukoht, et karistatavaks loetakse mitte tõele vastav avaldus; kuid olukord muutub olenedes sellest, kas on antud eesõigus isikliku puutumatuse huvidele, s.t. on võetud konstruktsiooni aluseks ja tunnustatud tähtsamaks õigussuhe süüdlase ja kannataja vahel või teiselt poolt on eelistavamaks tunnustatud ühiskondlik hüveolu, s.t. konstruktsiooni aluseks on võetud õigussuhe süüdlase ja riigi vahel[145]. Esimesel juhul on tunnustatud valeks ning keelatakse igasugune avaldus, mis isikut häbistab, laimab; teisel juhul mõtteavaldused isiku kohta on lubatud ja keelatakse ainult selliseid avaldusi, milliste valelikkus on täpselt tõestatud[146].

---

[144] Foinitski, op. cit., lk. 116 j.

[145] vrd. Foinitski, op. cit., lk. 117.

[146] Foinitski, op. cit., lk. 117.

Tõde on alati see piir, milleni võib minna takistamatult, olgugi et teise isiku lugupidamisega see pole kooskõlas[147]. Laimamise õiguslik konstruktsioon, mille järgi seadus loeb valelikuks igasuguse isiku häbistava avalduse kannab difamatsiooni süsteemi nime. Siin eeldatakse, et iga isik on aus. Teine laimamise konstruktsioon, mille järgi seadus keelab ainult selliseid avaldusi, millede valelikkus on täpsalt tõestatud, kannab laimu kitsamas mõttes süsteemi nime (kleveta). Asjaolu ebatõelisus on laimu kitsamas mõttes, kui süüteo mõistelisi elemente. Teise isiku lugupidamine kui niisugune ei ole siin arvestatav ja võib avaldada kõik, kui ainult avaldatu osutub tõelikkuks.

Ei üks ega teine süsteem ei ole aga vastuvõetav puhtal kujul. Difamatsioon puhtal kujul annab isiku väärtusele (resp. lugupidamisele, aule) eranditu kaitse. Tulemuseks on ega see nagu õieti tähendab prof. Kadari[148], et sellega võetakse üldse õiguslik võimalus isiku õigeks hindamiseks. Seadus sunnib vaiki-

---

[147] Foinitski, op. cit., lk. 117.

[148] Kadari, op. cit., lk. 159.

ma ka tõelisist ebakõlblaist faktidest. See võib aga osutuda kahjulikuks just riigile ja üldsusele. Kuid ka laim kitsamas mõttes järjekindlalt läbiviiduna võib viia õiguspoliitiliselt ebasoovitavatele tulemustele. Ta võtab üksikisikult kaitse ka seal, kus ei riigi ega üldsuse huvid ei tingi isikusse puutuvate asjaolude avaldamist, näit. era- ja perekondlikku ellu puutuvate faktide puhul; annab võimaluse nende paljastamiseks ka siis, kui see pole vähemalgi määral tarvilik riigi ja üldsuse seisukohalt[149]. Teiseks võib just riiklikkude huvide seisukohalt tarvilikuks osutuda teatavaisse isikuisse puutuvate asjaolude, kui need ka tõelised on, mitteavaldamine, - levitamine.

Neil kaal utlusil on kaasaja seadusandluses peaaegu eranditult leidnud rakendamist segasüsteem: difamatsiooni kõrval esineb laim kitsamas mõttes, olgugi et süsteemi aluseks on võetud esimene ja laimu kitsamas mõttes tuleks võtta erandina üldisest korras, või vastupidi viimase kõrval esineb difamatsioon.

---

[149] Thyrén, Über den Wahrheitsbeweis in Ehrenbeleidigungssachen, in Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 43. Bd. 1922, lk. 226 j.

Üldiselt, kui vaadelda seadusandlusi, kes on omaks võtnud difamatsiooni süsteemi, (Inglise, Prantsuse ja Itaalia) siis paistab,et see süsteem on järjekindlalt läbi viidud ainult nende asjaolude avaldamise kohta, mis puudutavad eraelu ja peamiselt just perekondlikku elu[150]. Kui aga avaldatakse asjaolusi, mis puudutavad ühiskondlikku sfääri või avaldatakse ühsikondlikku kasu motiividel, siis avaldus ei ole karistatav, kui ta vastab tõele. Vähe seda, teatud juhtudel, ühiskondlikkude huvide mõjul, avaldus kuulutatakse karistamatutena isegi väljaspool tõelikkuse tingimusi näiteks, kohtulikul asjaarutusel, valimiste puhul jms.[151]. Laimu kitsamas mõttes süsteemi juures (See süsteem esineb Saksas) olgu märgitud, et kuigi selle oluliseks elmendiks on asjaolu ebatõelisus, millele vastavalt selle, kui süüteo elemendi tõestamise kohustus, onus probandi, peaks lasuma süüdistajal, on kaasaja seadusandlus asunud vastupidisele seisukohale, pannes onus probandi, nimelt asjaolu

---

[150] vrd. Thyrén, op. cit., lk. 228.

[151] Foinitski, op. cit., lk. 117 j.

tõelisuse tõestamise süüdistatavale (exeptio veritatis). S.t. senikaua kui süüalune pole tõestanud vastupidist, eeldatakse asjaolu ebatõelisust, laimu kitsamas mõttes olemasolu[152]. Vastavalt sellele võib öelda,et difamatsiooni süsteem põhjeneb avalduse valelikkuse seaduslikul eeldusel (praesumtio juris et de jure) lubades ühtlasi ka erandeid sellest korrast. Laim kitsamas mõttes aga põhjeneb ainult faktilisel avalduse valelikkuse eeldusel (praesumtio juris), lubades igal juhul vastupidist tõestada[153]. Ülalkirjeldatust ühtlasi järeldub teoreetiline hinnang esitatud segasüsteemile. Isiku eraelu sfäär, peamiselt perekondlik elu, puudutab peamiselt ainult isikut ennast ja ei oma tähtsust ühiskonna huvidele. Avaldusi, mis sisaldavad asjaolusi perekonna elust on oma sisu poolest harilikult tühi klatš, mille levitamine ainult asjata häirib kodanikkude vastastikkust lugupidamist ja rahulikku kooselu. On sellepärast arusaadav, et neid tuleb keelata. Veel enam lubades

---

[152]Kadari, op. cit., lk. 160.

[153]Foinitski, op. cit., lk. 118.

tõelikkuse tõendamist nende häbistavate asjaolude suhtes oleks kõrvaldatud kohtusse kaebamise võimalus, kuna süüdistatav kohtuliku asjaarutamise abil võiks veel rohkem antud teotamist süvendada teiste faktide esiletoomisega, millised aga peaksid olema iga perekonna kodusaladuseks. Selletõttu on arusaadav, miks selles valdkonnas on rakendusele võetud difamatsiooni süsteem ühes absoluutse tõelikkuse tõestamise keeluga, või ainult lubades seda piiratud juhtudel sääl, kus ühiskondlikud huvid seda otseselt nõuavad[154]. Mis puutub aga neisse isiku eluavalduste sfääri, mis omavad ühiskondlikku tähtsust või millede teadmine omab tähendust tema ühiskondlikku hinnagu tarvis, siis siin tuleb rakendusele võtta laimu kitsamas mõttes süsteemi ja siia kuuluvate teiste isikute häbistavate avalduste karistavust võib lubada ainult nende valelikkuse eeldusel seni kuni vastuspidist pole tõestatud[155].

---

[154] Foinitski, op. cit., lk. 118.
[155] Foinitski, op. cit., lk. 118.

7. Laimamise konstruktsioon meil varem kehtinud NS ja RNS järgi ja Saksa StGB järgi.

Olles tutvunud laimamise süüteo süsteemidega ja üldteoreetiliste kontseptsioonidega, järgnevalt tutvume mõne laimamise konstruktsiooniga väljaspoolt meie kehtiva KrS-e konstruktsiooni. Siin võiks esitada meil enne kehtiva KrS-a kehtinud seadusandlikku-se ehitist. Meie maal enne kehtiva KrS-e kehtinud NS ja RNS konstruktsiooni järgi kehtis kaks liiki karistatavat laimamist: 1) laimamine kitsamas mõttes (kleveta) RNS § 136; ja NS §§ 15-35 - 1539 ja 2) difamatsioon ehk laimamine trüki teel (NS § 1039). Eriti huvitav NS ja RNSi järgi oli aga see,et laimamist trüki teel võis jälitada kahel viisil - kas rakendades laimu kitsamas mõttes või difamatsiooni paragrahvi, kusjuures see valik olenes kannatajast. Ei olnud aga lubatud üheaegne süüdistamine nii laimamises kitsamas mõttes kui ka difamatsiooni järgi[156]. Mis puutub laimamisse kitsamas mõttes,siis selle all mõisteti teadlikult vale asjaolu avaldamist, mis häbis-

---

[156] Foinitski, op. cit., lk. 119.

tab teise isiku au[157]. Difamatsiooni all mõeldi aga era- või ametisiku, ühingu või asutise suhtes sellis-te asjaolude avaldamist trüki teel, mis võib nende väärtust, au või hea nime rikkuda[158]. Kuid viimase suhtes karistavus langeb ära, kui esitatakse kirja-likke tõendeid, mis tõendavad avaldatud asjaolu tõe-likkust ja kui avaldatud asjaolu käib teenistusliku või seltskondliku isiku tegevuse kohta, kes ametisse seatud valitsuse poolt või valimise teel.

Saksa Strafgesetzbuch (StGB) eraldab kahesugust laimamist:

1) Üble Nachrede - mis oleks teise isiku suhtes selliste asjaolude levitamine, milliseid süüalune ei saa tõestada ja millised võivad välja kutsuda selle isiku suhtes põlgtust või alandada teda seltskonna arvamuses[159]. Seaduse sõnastusest nähtub, et karis-tuse eeldusena on nõutav mitte levitava fakti vale-likkus vaid asjaolu, et süüdlane ei saa tõestada aval-datud fakti tõelikkust;

2) verleumderische Beleidigung[160], mis esineb

---

[157] Foinitski, op.cit.,lk. 119.

[158] Foinitski, op. cit., lk.119.

[159] StGB § 186 (Käsitusel 1870.a.StGB)

[160] STGB § 187.

eelmisest sellepoolest, et siin on esiteks nõutav avaldatud asjaolude valelikkus (avaldatud faktid peavad olema valed juba avaldamise momendil) ja teiseks, et süüdlane tegutses teadvalt siseteadetu[161]. Selle §-i alla on ühtlasi viidud ka krediidi halvamine ehk selliste faktide avaldamine teise isiku suhtes, mis võivad ohustada tema krediiti. Siin süüdlase ~~maksu~~hõlmab veendumus, et tema poolt avaldatud asjaolu vastab tõele vabastab teda karistusest. Teatavasti meie kehtiva KrS-e järgi krediidi halvamine on eraldatud laimamise süüteost ja moodustab iseseisva süüteokoostise. Saksa StGB järgi exeptio veritatis ei ole lubatud, kui enne faktide avaldamist kannataja oli kohtu poolt sama teo pärast õigeks mõistetud alustel, mis kõrvaldavad kannataja süü selles asjas[162]. Nagu ülalesitatust nähtub nii üks kui ka teine seadusandlus ühel või teisel määral lubab exeptio veritatis'e rakendamist, mille tõttu laimamise kahe süsteemi vahel (difamatsiooni ja laimamise kitsamas mõttes vahel) seisev kuristik teataval määral väheneb ja vahetege-

---

[161] Liszt, op. cit., Osob.častj, lk. 53.

[162] StGB § 190.

mine sellest seisukohast muutub võiks öelda kvantitatiivseks, kuigi erinevad põhimõtted jäävad alles.

8. Laimamise süsteem meil kehtiva KrS järgi.

Küsimuses, aks meie kehtiv KrS on võtnud omaks laimamise kitsamas mõttes või difamatsiooni süsteemi, doktriinis ei valitse üksmeel. Osa õpetlasi, nagu näiteks Foinitski[163] ja Kadari[164] asuvad seisukohal, et meie kehtiv KrS on võtnud omaks difamatsiooni süsteemi. Teine osa, nagu näiteks Saarmann-Matto[165], väljudes seisukohalt, et laimamise olulise elemendina on käsitatav fakti ebatõelisus - kalduvad vastupidisele arvamusele[166]. Difamatsiooni süsteemile vastupidisel seisukohal asub ka Rozin,[166] kes lähtudes õiguses esinevatest ajaloolistest traditsioonidest tunnistab KrS-e redaktsiooni selles osas mittetäpsaks ja lohakaks. On ka autoreid, kes asuvad vahepäälsel seisukohal öeldes lihtsalt, et meie KrS-es on mõlemad süsteemid orgaaniliselt kokku sulatatud[167].

---

[163] Foinitski, op.cit., lk. 124.
[164] Kadari, op. cit., lk. 160.
[165] Saarmann-Matto, op.cit., § 498 kom.p.2 ja § 503 kom.
[166] Rozin, op.cit., lk. 221.
[167] Ifland, ObOskorblenii Po Ugolovnomu Uloženiju 22 Marta 1903 goda, in Zurnal Ministerstva Justicii, nr. 1.1915, lk. 58 j.-Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1111.- Dobrjanski, op.cit., nr. 5, lk. 186 jj.

Tuleb aga ühineda esimese seisukohaga, mille järgi meie KrS on võtnud omaks difamatsiooni süsteemi. Ja tõesti, kuigi meie kehtiv KrS-us teatavas ulatuses ja teatavatel eeldustel on ette nähtud ka exceptio veritatis, kuid toetudes § 503 ja § 504 sõnastusele tuleme vastupidisele tulemusele. § 503 kõlab: "laimava asjaolu avaldamist ei loeta karistatavaks laimamiseks, kui süüalune teeb tõeks ..." ja § 504 : "Süüdlane laimamises ei või esitada tõendusi avaldatud asjaolu tõestamiseks ega võida teda vabastada vastutusest § 503 põhjal, kui ...". Tsiteeritud §§-de tekstist selgesti järeldub,et asjaolu tõestamine ei kõrvalda laimamist kui süütegu ei ka selle süüksarvatavust,vaid kõrvaldab ainult süüdlase karistatavuse. Seega § 498 aktsepteeritud difamatsiooni printsiip on laimamise süüteo mõistelise ulatuse suhtes eranditult läbi viidud. Laimamise kui süüteo moodustab teist isikut häbistava asjaolu avaldamine, hoolimata sellest,kas see avaldus on tõele vastav või mitte. Protsessuaalselt lubatud asjaolu tõelisuse tõestamine esineb vaid erilise karistatavust kõrvaldava tingimusena ja sellest ei saa järel-

dada nagu meie KrS on asunud laimamise kitsamas mõttes kontruktsiooni seisukohale[168].

Nagu eespool oli juba öeldud ei esine praegusel ajal üldse sarnaseid seadustikke, kus täiesti puhtalkujul oleks vastu võetud üks või teine süsteem. Ja sellepärast on arusaadav, et exceptio veritatis'e lubamine ei tee veel difamatsioonist laimamise kitsamas mõttes. Tuleb lähtuda alati neist põhimõtetest, mis ühe või teise seadustiku teatava süüteo konstruktsiooni aluseks on võetud ja ei tohi lasta ennast juhtida eranditest.

9. Exceptio veritatis ja exceptio bonae fidei.

Meie KrS võttes põhimõttelikult omaks difamatsiooni süsteemi, teeb aga sellest erandeid. On kahtlemata selge, et asjaolu avaldamine, mis riivab teise inimese hea nime, milles avaldub lugupidamatus teise kaaskodaniku suhtes, on laimamine. Kuid igasugune süütegu võib kaotada oma karistatava iseloomu, kui isik tegutses oma seaduslikkude funktsioonide piires - teiste sõnadega, kui isik tegutses oma võimu või õiguste piirides. Sellisena karistust kõrvaldava asjaoluna esineb meie kehtiva KrS-u järgi ka see, et avaldatud asjaolu vastab tõele. Vastavalt

[168] Kadari, op. cit., lk. 160.

sellele 1903.a. Ugolovne Uloženie Seletuskirjas öeldakse: "Pravda vo vzaimnõh otnošenijah graždan sostavljäet takoi kraeugoljnõi ustoi sdravoi obsčestvennoi i gosudarstvennoi žizni,čto gosudarstvo, po krainei mere v obsčem pravile, ne možet podvergatj otvetstvennosti za to, čto kto-libo skazal odrugom pravdu, kak bõ priskorbna ona nii okazalasj dlja togo, k komu otnosilasj: nužnõ kakie-libo osobõja uslovija oglašenija, blagodarja koim daže skazannaja o kom-libo pozorjasčaja pravda možet povlečj za sobojuugolovnuju otvetstvennostj"[169]. Nii siis, kui süüdlane laimamises teeb tõeks, et avaldatud asjaolu vastab tõele (exceptio veritatis) - karistus langeb ära[170]. On loomulik, et sääl, kus avaldatud sündmustik või levitatud jutt oma loomu poolest on komplitseeritud, s.t haarab enese alla rida tegevusavaldusi jne. sääl tuleb tõeks teha nimelt see osa sündmustikust või jutust, milline sisaldab häbistavat asjaolu[171].

---

[168] ~~Kadari, op. cit., 160.~~

[169] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk.1110 j.

[170] Tagantsev-Jakobi, op. cti, lk. 1111.

[171] Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1111.

Ühtlasi, nagu varem juba tähendatud, onus probandi lasub mitte süüdistajal vaid süüalusel, kusjuures õigem oleks siin seda pidada mitte kohustuseks vaid õigustuseks. Et onus probandi lasub süüalusel ja mitte süüdistaja, siis see paistab vastuolulisena protsessuaalsele reeglile: o n u s p r o b a n d i i n c u b i t a c t o r i. Tõelikult mingisugust vastuolu siin ei ole, sest ehkki kohtus süüdistajana esineb kannataja, kuid esialgseks süüdistajaks, olgugi enne kohtlikku menetlust, osutub laimaja, kellele siis lasubki kohustus nii öelda viia oma vabatahtlikult võetud süüdistus lõpuni. Onus probandi üleandmine laimatu ülesandeks oleks aga ebaõiglane, kuna temal tuleks tõestada negatiivseid asjaolusid, et teatavaid tema kohta avaldatuid asjaolusid ei ole olnud või on valed[172].

Tõelikkust võib tõendada kõigi olemasolevate abinõudega, kuid ta peab olema objektiivne, selletõttu süüalune ei saa viidata sellele, et tema ise pidas õigeks seda, mida avaldas või, et ta kordas

---

[172] Dobrjanski, op. cit., nr. 5, lk. 188.

ainult juba levinenuid kuulujutte või et see sündmus oli trükitud ajalehes jms. On ju ilmne, et olles küsimust selliselt üles seadnud, oleks peaaegu võimatu piirata laimavaid kallaletunge teise isiku vastu, sest mida kergemeelsemalt suhtutakse teise isiku reputatsioonile, seda vähem pidurdakse oma meelt ja seda rohkem on võimalusi, et ta jääb karistamatuks[173].

Kuid kui karistavust kõrvaldava asjaoluna esineks ainult objektiivse tõelikkuse tõendamine, siis kodanikkude vabadus avaldada tõele vastavaid asjaolusid vaevalt et oleks kindlustatud ja muutuks isegi illusoorseks. On ju teada, et raske on õieti ette määrata, kuidas kohus suhtub toodud tõenditele ja missugune saab olema tõendamise resultaat - võib isegi arvata, et paljud loobuksid selletõttu oma õigusi teostamast - teisiti - tõele vastavaid asjaolusi avaldamast. Selletõttu paistab olevat õigustatud mitte ainult selliste asjaolude avaldamine, millised vastavad objektiivsele tõele ja ühtlasi ka tõestatavad, vaid ka sellised avaldused, millised avaldati olles tõele vastavuse suhtes heas usus, olgugi, et hiljem

---

[173] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1112.

need avaldused osutuvad valeks. Kuid paistab,et ka sarnane konsturktsioon, olles vastuvõetud eranditult ei ole soodne isiku au ja hea nime kaitsele, kuna iga laimaja võiks öelda,et tema tegutses olles heas usus avaldatud asjaolu tõelikkusest ja vastavalt sellele nõuda kohtult tema teo karistamata jätmist. Sellepärast on tarvilik ka selline konstruktsiooni kitsendamine, teiste sõnadega, tuleb ainult teatavate tingimuste olemasolul eksitust avaldatud asjaolu tõelikkuses lugeda mittekaristatavaks. Sellisteks tingimusteks võiks lugeda seadusega tunnustatud avaldatud asjaolu siht. Vastavalt sellele kehtiv KrS § 503 p. 2.on selliseks sihiks tunnustanud: a) riigi või ühiskonna kasu, b) oma kohuse täitmise huvi ja c) oma või oma perekonna au kaitse. Siit järeldub,et häbistavad avaldused, mis on korda saadetud teiste sihtide taotlemiseks, ei seisa seaduse kaitse all ning moodustavad karistatava laimamise, olgugi,et süüdlane avaldas häbistavaid asjaolusi olles heas usus nende tõelikkuses. Peab ka tähendama,et peamiseks aluseks avaldatud asjaolu karistamatusele omab siin avalik huvi ning oma ko-

huse täitmise huvi, kuna aga oma või oma perekonna au kaitse suhteks võiks öelda,et see on KrS § 46 hädaseisukorra õiguste uuestikordamine ja selletõttu ei oma iseseisvat tähendust[174]. On enesest mõistetav, et ülaltähendatud heausulikkuse ja nende seadusega tunnustatud sihtide olemasolu tõestamine lasub kaebealusel ja on tuntud doktriinis exceptio bonae fidei all. Oleneb siis juba täiel määral kohtust, kas ta tunnustab esitatud tõendused küllaldasteks või mitte.Kohtul lasub sellega KrS § 503 p. 2 rakendamisel kahesugune ülesanne: 1) kindlakstegema avaldatud asjaolu siht, 2) kindlakstegema kas häbistava asjaolu avaldajal oli küllaldaselt alust lugeda avaldatud asjaolu tõeliseks või mitte, teiste sõnadega peab kindlaks tegema, kas asjaolu avaldaja tegutses heausklikult või mitte.

Vastavalt sellele ex-Vene Riiginõukogu neid küsimusi arutades leidis,et isik, kes tahab avaldada teist isikut häbistavaid asjaolusid peab enne selle kordasaatmist kontrollima tema käes olevaid teateid

---

[174]Saarmann-Matto, op. cit., § 503 kom.

ning tulema veendumusele mitte ainult nende tõelikkuse üle vaid ka selles,et need asjaolud on hiljem tõestatavad positiivsete andmetega. Sellepärast häbistava asjaolu avaldaja vastutus langeb ainult siis ära, kui süüdlane omab kohtu poolt tunnustatud küllaldase aluse lugeda need asjaolud tõelisteks[175] . Selliste asjaolude karistamata jätmine ainult selletõttu, et süüdlane võis siseteadlikult lugeda neid tõelikeks avardaks asjatult karistamata laimamise juhte, mis siin aga ei ole soovitav võimalikkude kuritarvituste ära hoidmiseks[176]. On aga iseenesest mõistetav,et süüdlase vabastamine karistusest laimamise eest KrS § 503 esinevate asjaolude tagajärjel ei vabasta süüdlast veel karistuse kandmisest haavamise eest, kui vastav haavamise süüteoskoostis on esil.

Exceptio bonae fidei probleemistik omab erilist tähtsust perioodiliste trükitoodete suhtes. Ajalehe toimetaja tegutsedes heausulikult ei suuda alati isiklikult kontrollida ajalehes avaldatud asjaolude tõelikkust. Väga tihti toimeteja avaldab teatava kii-

---

[175] Tagantsev-Jakobi,op.cit., lk. 1113.

[176] Tagantsev-Jakobi,op.cit., lk. 1113.

iseloomuga teate olles usus, et kaastööliselt saadud teade on õige. On sellepärast loomulikult ebaõige võtta vastutusele ajalehe toimetajat selle eest, et ta ei suutnud kontrollida avaldatud artikli tõelikkust. On küllaldane, kui ajalehe toimetaja teeb kindlaks,et tema poolt avaldatud teade oli saadud selliselt kaastööliselt,kellelt ta ei võinud uskuda,et viimane annab ebaõigeid teateid juba tema seltskondliku positsiooni tõttu või sellepärast,et viimane oli varemalt alati õigeid teateid andnud[177]. Teatava modifitkatsiooniga kehtib ülalesitatu ka avaliku süüdistaja ja iga teise avaliku teenistuja kohta, kelle ülesandeks on süütegude jälitamine, kui nad ei suuda tõestada süüdistust. On ju selge,et exceptio bonae fidei mitte lubamine siin tunduvalt takistaks süütegevusega võitlemise,mis ei ole sugugi kooskõlas ühiskondlikkude ja riiklikkude huvidega.

10. Exceptio veritatis'e positiivõiguslik kitsendamine.

Eespool oli käsiteldud sellest,missuguse ka-

---

[177] Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1112.

hest olemasolevast süsteemist on põhimõttelikult võtnud omaks meie KrS. Tulime nimelt järeldusele,et KrS on võtnud põhimõttelikult omaks difamatsiooni süsteemi. Kuid järgnevalt tähendasime,et see süsteem ei kehti meil eranditult vaid KrS § 503 ettenähtud erandidega exceptio veritatis'e ja exceptio bonae fidei näol. Kuid lubades erandina tõelikkuse tõestamist meie KrS teeb ka sellest rida erandeid,millede vaatlemisele praegu ka asume.

Kõik need kitsendused, kui võrrelda meie KrS ja teisi seadusandlusi, lasevad ennast grupeerida kolme kategooriasse: 1) kitsendused,mis olenevad passiiv-subjekti õiguslikust seisundist, 2) avaldatud asjaolude õiguslikust ja ühiskondlikust iseloomust ja 3) tõelikkuse tõendamise viisist[178]. Tuleb lähemalt vaadelda nende kitsenduste sotsiaal-poliitilist tähendust.

Esimene kitsendus, mis tingitud passiiv-subjekti õiguslikust tähendusest väljub sellest, et teatavad isikud riigis vajavad erilist kõrgendatud kaitset,kuna nende isikute õiguslik positsioon ning tä-

---

[178]Rozin, op. cit., lk. 233.

hendus on seotud teatavate poliitiliste tagajärgedega. Nii riigiõiguslikust vaatekohast sellist kõrgendatud õiguslikku kaitset omavad riigipea, olgu see monarh või president. Nende isikutega on sedavõrt tihedasl seotud riigivõimu autoriteet, et nende isikute teotamine on ühtlasi riigivõimu teotamine. Selletõttu need süüteod on eraldatud teistest ning on moodustatud eriline teokoostis, mille suhtes tõelikkuse tõestamise üldised reeglid harilikult ei ole rakendatavad. Ka meie KrS-us esinevad sellised teotamisega analoogilised süüteod, millised on aga viidud riigivastaste süütegude hulka, kui süsteemilt sinna sobivamad. Siin esitaksime neid ainult möödaminnes. Sellesse süütegude liiki kuuluvad:

1. a) Jultunud lugupidamatuse avaldamine teoga või avaldusega Eesti Vabariigi või riigihümni vastu (karistusena ette nähtud vangimaja mitte üle ühe aasta või arest mitte üle kuue kuu)[179].

   b) Eesti Vabariigi kodaniku jultunud lugupi-

---

[179] KrS § 120.

damatuse avaldamine Eesti Vabariigi vastu välismaal kõnes või trükitootes (karistusena ette nähtud vangimaja mitte üle kolme aasta)[180].

c) Eesti Vabariigi kodaniku välismaal toimepandud Eesti Vabariigi seatud riigikorra või -võimu arvustamine sihiga kutsuda esile välismaalasis eitavat suhtumist Eesti Vabariiki (karistusena ette nähtud vangimaja mitte üle kolme aasta)[181].

2. Avalik (s.t. avalikult ettekantud või ette loetud kõnes või kirjatöös, levitatud või avalikult väljapandud kirjatöös või kujutises) jultunud lugupidamatuse avaldamine Presidendi, Riigikogu, Vabariigi Valitsuse või Riigikohtu vastu (karistusena ette nähtud vangimaja mitte üle kolme kuu)[182].

3. Lugupidamatuse avaldamine riigi või oma-

---

[180] KrS § 120[1]
[181] KrS § 120[1]
[182] KrS § 79.

valitsusasutiste vastu[183].

4. a) Lugupidamatus riigivõimu sümbolite vastu[184].

b) Lugupidamatus Eesti Vabariigiga sõpruses oleva välisriigi avalikult väljapandud riigivõimusümboli vastu[185].

Nende süütegude kõrval esinevad aga veel süüteod, kus passiiv-subjektid omavad samuti kõrgendatud õiguslikku kaitset, kuid lähtudes juba mitte riigiõiguslikust seisukohast vaid rahvusvahelise õiguse seisukohast. KrS §§ 108 ja 504 p. 1 järgi kuuluvad siia välisriigi riigipea, saadik, volitatud asjaaja- ja või mõni muu diplomaatiline agent. Ka siin see kõrgendatud õiguslik kaitse avaldub peale kõrgendatud karistuse veel avaldatud asjaolu tõelikkuse tõestamise keeluga, ning keeluga vabastada vastutusest KrS § 503 põhjal[186].

Märksa laiem ja ühtlasi vaieldavam on küsimuste valdkond, kus seadusandja keelab tõelikkuse tõendamist lähtudes avaldatud asjaolude õiguslikust ja

---

[183] KrS § 135.
[184] KrS § 136.
[185] KrS § 107.
[186] KrS § 504.

ühiskondlikust iseloomust. 1903.a. Ugolovnoe Uloženie motiividest selgub, et laimamise teotatav iseloom võib teatavate tingimuste olemasolul saavutada lähtudes kannataja seisukohast väga suure tähenduse ja ühtlasi samane levitatud asjaolu, oma omaduste poolest ei oma mingit tähendust ei riigile ega ka ühiskondlikele huvidele, nii et sellise avalduse esimene pool saavutab suurema mõju. Niisuguste tingimuste juures süüdlane laimamises peab alluma karistusele olenemata sellest, kas avaldatud asjaolu vastas tõele või mitte. Selline olukord on võimalik kahe tingimuse olemasolul: 1) kui avaldamine oli saadetud korda levitatud või avalikult väljapandud trükitootes, kirjas või kujutuses, või avalikus kõnes, ja 2) kui sääljuures see avaldus käib era- või perekonnaelu kohta[187]. Avaldamine sellisel teel on kahtlemata eriti raske kannataj ale. Samuti exceptio veritatis'e lubamine süüdlasele oleks raskeks kannatuseks süüteo läbi, kannatajale, olgugi et fakt ise oli vale ja kannatajale oleks selge, et süüdlane saab karistada. Näiteks tütarlapse teadlikult vale süüdistami-

---

[187] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1113 j.

ne selles, et ta sünnitas lapse, annab võimaluse kohtulikul arutusel puudutada selle tütarlapse intiimvahekordi kellegi mehega, olgugi et suguline vahekord jääb puutumata, annab võimaluse avaldada kirjavahetust, tõestada tunnistajatega salajasi kohtamisi,korteri külastamisi jms. Olgugi, et kõik need teated osutuvad valeks, sellepeale vaatamata asja kohtulikul arutusel on võimaldatud avaldada ning selgitada perekonnaelu intiimkülgi. On loomulik, et selline intiimellu tungimine on väga piinav kannatajale vaatamata sellele,et süüdlane saab teenitud karistuse. Tihti pealegi süüdlase siht oligi valmistada laimatavale selliseid psüühilisi kannatusi, olgugi et ta saab teenitud karistuse vale asjaolu avaldamise eest. Kui tühijutt oli levitatud mõnele isikule,siis sellele võib lüüa käega, kui aga samane jutt puudutab ühiskondlikku ja riigi tegevust siis on loomulik, et see pole ükskõikne seltskonna huvidele ja isik peab alluma rasketele tingimustele - avaldatud asjaolu tõelikkuse tõendamisele kohtulikul uurimisel. Kus aga need asjaolud puuduvad sääl on loomulik, et peab olema vastuvõetud prantsuse õiguse printsiip - la vie privée

doit etre muree - mille järgi eraelu peab olema suletud avalikuks arutlemiseks[188]. Sama printsiibi ja kooskõlas ülalesitatud motiividega on võtnud omaks ka meie KrS § 504, mis selles osas kõlab järgmiselt: "Süüdlane laimamises ei või esitada tõendusi avaldatud asjaolu tõestamiseks ega võida teda vabastada vastutusest § 503 põhjal, kui nimetatud asjaolu käib:

1) . .....

2) laimatud isiku era- või perekonnaelu kohta ja kui sealjuures avaldamine oli saadetud korda levitatud või avalikult väljapandud trükitootes, kirjas või kujutises, või avalikus kõnes". Küsimus tekib aga selle kohta, mida tuleb pidada era- ja perekonnaeluks. Nende mõistete üldist definitsiooni on väga raske püstitada,sest nad haaravad enese alla liiga palju faktilisi momente. Selle tõttu tuleb piirduda nende mõistete lihtsa kirjeldamisega. Eraellu nimelt kuuluvad sellised sündmused, mis ei riiva isiku teenistus- või kutsekohuseid, samuti ka sündmused, mis ei moodusta süüteo teokoostist. Perekonnaelu on eraelu alaliik ja käsitleb vahekordi eeskätt vanemate ja

---

[188] Tagantsev-Jakobi, op. cit., lk. 1114.

laste või abikaasade vahel. On vaieldav, kas siia kuuluvad ka vahekorrad üldse ülenevate ja alanevate sugulaste ja hõimlaste vahel, samuti ka külgsugulaste ja hõimlaste vahel. Näib aga õige olevat seda laiendada viimasena toodud ulatuses vaid sel juhtumil, kui sugulastel on ühine eluase (korter) või kui nad kuuluvad ühisesse leibkonda. Igal juhul tuleb tähendada, et asjaolu kuuluvus era- või perekonnaellu on fakti küsimus, mida lahendab kohus igas üksikus asjas omal algatusel juhtumil, kui sääraste asjaolude tõelikkuse tõendamiseks soovitakse esitada tõendusi. Üldiselt peab aga tähendama, et igal isikul on eluavalduste valdkond, mida peab tunnustama eraeluks, kuid ühes sellega on loomulik, et eraelu piirid kitsenevad sedavõrd, kui isik tõuseb ühiskondliku elu astmes[189].

Edasi, nagu nähtub 1903.a. Ugolovnoe Uloženie seletuskirjast õigus rääkida tõtt ja sellega tõelikkuse tõendamist taheti parallüseerida protsessuaalsetel kaalutlustel. Tuleb nimelt silmas pidada neid protsessuaalseid reegleid, mis käivad kriminaal-

---

[189] Saarmann-Matto, op.cit., § 504 kom. - Tagantsev-Jakobi, op.vit., lk. 1114.

süütegude kriminaaljälitamise algatamise kohta ja millised on püstitatud KrKpS-kus. Kui süüdlane avaldas mitte ainult laimava asjaolu, vaid ka süüteo ja sääljuures sarnanse, mille puhul kriminaaljälitamine võib olla algatatud erasüüdistus korras, siis tõelikkuse tõendamise lubamine süüalusele avaldatud asjaolu kohta oleks kannataja ainu-õiguse ignoreerimine süüteo kriminaaljälitamise algatamise suhtes. Näiteks, kui keegi avaldab kellegi kohta, et see toimetas vägistamise, kuid selle süüteo läbi kannataja mingisugust avaldist kompetentsetele võimudele ei esita, siis võimaldades asjaolu avaldajale exceptio veritatis'e rakendamist oleks võrdne asjaarutamise algatamisega väljaspool kannataja soovi[190].

Teiseltpoolt üsna õieti väidetakse, et õiguse avaldada süütegelist asjaolu ei või olla sõltuvuses sellest seaduslikkust korrast, mis reguleerib selle süüteo jälitamist. Ühtlasi väidetakse, et kriminaaljälitamise õigusel ei ole midagi ühist avaldatud asjaolu tõelikkuse tõendamisega. Kriminaaljälitamine on suunatud karistuse kohaldamiseleja sugugi ei riiva

---

[190] Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk.1115.

küsimust süüdlase vastutusest. Ei või jätta ka tähele panemata, et süüteo kohta käiva asjaolu avaldamine võib sageli olla välja kutsutud täiesti moraalsete sihtide taotlemiseks - isoleerida seltskonda isiku halbadest tegudest, kes on avaldanud äärmist ebamoraalsust ja kes kasutas süüteo läbi kannatanu isiku heatahtlikkust või nõrkust ja on ennast kriminaaljälitamisest kõrvale hoidnud[191]. Kooskõlas viimati öelduga paistab, et esimesel väitel vaevalt on arvestamisväärset tagapõhja ning tuleks eitada väidet nagu tõelikkuse tõestamine parallüseerub ülaltoodud protsessuaalsetel kaalutlustel.

Viimane kitsendus exceptio veritatis'e võimaldamise suhtes, milline küll ei eksisteeri meie kehtivas KrS-kus, kuid milline kehtis meil enne kehtiva KrS-ku maksmahakkamist on kitsendus, mis oleneb tõelikkuse tõendamise viisist. Näitena võiks esitada meil varem kehtinud Uloženie o nakazanijah (NS) § 1039, mille järgi laimav asjaolu, mis riivab isiku teenistuslikku või seltskondlikku tegevust ja kes peab ametit valitsuse määramisel või valimise taga-

---

[191] Tagantsev-Jakobi, op.cit., lk. 1115.

järel - on tõendatav ainult kirjalikkude tõendite abil. Oma formaalse iseloomu poolest kuulub siia ka Saksa StGB § 190, mille järgi süüdlase poolt avaldatud asjaolu loetakse tõendatuks, kui see moodustab karistatava teo, mille suhtes on tehtud ja seaduse jõusse astunud kohtu otsus. Ei ole mõttet peatuda siinkohal nende sätete pikemal analüüsimisel juba sellepärast, et meie õiguses see liik kitsendusi puudub. Võiks ainult tähendada seda, et meie protsessis omaks võetud materjaalse tõendite teooria järgi ei ole põhimõttelikult õige teatavatele tõenditele anda ettemääratud jõudu, milline põhimõte on omane formaalse tõendite teoorial. Lähtudes nähtavasti sellest ongi meie kehtiv KrS seda liiki tõelikkuse tõendamise kitsendusi üsna õieti ignoreerinud[192].

11. Laimamise tüüpe kehtivas KrS-s.

Ka siin samuti kui haavamise puhul eristame 2 tüüpi: põhitüüp ja kvalifitseeritud tüüp. Põhitüübina esineb lihtlaimamine, mis on antud §-s 498 ja mis kõ-

---

[192] Saksa StGB § 190 sätete kohta vt. Lilienthal, Üble Nachrede und Verleumdung, in. Vergl. Darst. Bes. Th. IV, 1906, lk. 404.

lab: "Süüdlast laimamises,olgugi laimatava äraolekul, teda häbistava asjaolu avaldamisega, karistatakse selle teotamise eest: vangimajaga mitte üle kuue kuu". Selle süüteo elementidest subjekti ja süüksarvatavuse kohta oli juba räägitud eespool, milletõttu siin ei ole tarvidust kordamiseks. Passiiv-subjektina on mõeldav vaid üksikisik, füüsiline isik. Karistus on siin võrreldes karistusega haavamise põhitüübiga märksa kõrgem. Rahatrahv ei esine üldse siin ning kuue kuulise aresti asemel haavamise põhitüübi puhul - siin on ette nähtud vangimaja mitte üle kuue kuu.

Mis puutub laimamise kvalifitseeritud tüüpi,siis siin analoogiliselt haavamisega - kvalifikatsioon esineb kolmel alusel: passiiv-subjekti, teoviis ja eesmärgi alusel. Vaatleme igat ühte eraldi.

1) P a s s i i v - s u b j e k t i alusel on kvalifitseeritud:

a) oma ema,seadusliku isa või muu üleneva sugulase laimamine[193].

b) Riigi või omavalitsuse teenistuses seisva isiku laimamine teenistuskohuste täitmise ajal või

---

[193] KrS § 499 p. 1.

nende pärast[194].

c) Välisriigi riigipea, saadiku või volitatud asjaajaja laimamine[195].

d) Laevajuhi laimamine laeva teenija või reisija poolt laeval[196].

e) Sõjaväe vahtkonna tunnimehe laimamine[197].

f) Sõjaväe vahtkonna, väeosa või meeskonna kui kollektiivisikute laimamine[198].

Tahtluse suhtes on nõutav,et subjekt oleks olnud teadlik selles, et laimatav on eeltähendatud isikuid. Üldiselt aga mis juba oli räägitud haavamise kvalifitseeritud tüübi vastava osa vaatlusel - kehtib täiel määral ka siin.

2) T e o v i i s i alusel on kvalifitseeritud avalik laimamine: laimamine levitatud või avalikult väljapandud trükitootes, kirjas või kujutises[199]. Tahtluse ja KrS § 292 kohta oli meil juttu samuti haavamise vastavas osas, mis on täielikult aktseptee-

---

[194] KrS § 499 p. 2.
[195] KrS § 108 lg. 2.
[196] KrS § 499 lg. 2.
[197] KrS § 499 p. 3.
[198] KrS § 499 p. 3.
[199] KrS § 500.

ritav ka siin. Karistusena kvalifitseeritud laimamise eest näeb KrS (§ 499, 500, 108 lg. 2) ette vangimaja mitte üle ühe aasta.

3) E e s m ä r g i alusel on kvalifitseeritud Vabariigi Presidendi kandidaadi[200], samuti Riigivolikogu, omavalitsuse, vähemusrahvuse kultuuromavalitsuse või kutseesinduskoja kandidaadi[201] laimamine, kui see oli korda saadetud kandidaadi ülesseadmise silmapilgust või vastavalt kandidaatide esitamiskirjade või nimekirjade esitamise silmapilgust kuni valimiste lõpuni ja kui need teod olid korda saadetud sihiga hävitada valijate usaldust kandidaadi vastu. Karistusena on ette nähtud Vabariigi Presidendi kandidaadi laimamisel vangimaja mitte üle kahe aasta ja riigivolikogu, omavalitsuse, vähemusrahvuse, kultuuromavalitsuse või kutseesinduskoja kandidaatide laimamisel vangimaja mitte üle ühe aasta.

---

[200] KrS § 98[1].

[201] KrS § 99.

3. p e a t ü k k.

LÕPPEESKIRJAD.

§ 6. T e o t a m i s e j ä l i t a m i s e j a k a r i s t a t a v u s e e r i s u s i.

Vastavalt sellele, kas süütegu riivab suuremas ulatuses indiviidi või jälle riigi huvisid, kehtiv õigus annab kriminaaljälitamise algatamise õiguse kas süüteo läbi kannatanu (või tema seadusliku esindaja) ülesandeks või vastavate riigi organite ülesandeks. Esimesel juhul on meil tegemist n. n. erasüüdistus korras jälitatavate süütegudega, kus kitsas ulatuses võib märgata antiikse kättemaksu instituudi jäänusi[202]. Kuna erasüüdistus korras jälitatavad süüteod omavad suurema tähtsuse indiviidi seisukohalt ja on vähem tähtsad riigile, siis vastavalt sellele nende süütegude järgmiseks tähtsamaks tunnu-

---

[202] Mints, op. cit., Tom I., lk. 219.

seks on leppimise võimalus süüdlase ja kannataja vahel, mis aga puudub era-ametlikus ja ametlikus korras jälitatavail süütegudel. Et teotamine rõhuvas enamuses avaldub lugupidamatuses teatava t eise isiku suhtes ja harilikult vähemas ulatuses see lugupidamatus võib suunatud olla riigivõimu vastu või puudutada riigi huve, siis suurem hulk teotamist käsitavaid sätteid on KrKpS-e poolt tunnustatud erasüüdistus korras jälitatavaiks süütegudeks. Erasüüdistuse korras jälitatavaid süütegusi loendavast KrKpS § 5 ei leidu teotamist käsitatavaist sätteist ainult KrS § 108, § 495 p. 2 ja 499 p. 2, millest tuleb järeldada, et ainult need süüteod on tunnustatud ametlikus korras jälitatavaiks süütegudeks.Ühtlasi era-ametlikus korras jälitatavaiks süütegudeks expressis verbis on tunnustatud nagu nähtub KrKpS § 7 teenistuskohuste täitmisel või nende täitmise pärast riigi- või omavalitsusteenijate vastu korda saadetud teotamised.

Teine küsimus, mis käesolevas §-is meid huvitab on provokatsiooni ja retorsiooni küsimus. Süüteo toimepanekuga tekib riigivõimul õigus süütegijat karistada (karateljnaja pretenzia, Strafauspruch)[203].

[203] Mints, op. cit., Tom I., lk. 218.

Isegi neil juhtumeil, mil on tegemist kehtiva KrKpS-se järgi erasüüdistus korras jälitatavate süütegudega, s.t. süütegudega, millede jälitamine oleneb indiviidi suvast ja mil on olemas leppimise võimalus, ka neil juhtumeil karistamise õiguse subjektiks on riigivõim oma organite näol[204]. Põhimõtteliselt võib riigivõim sellest oma õigusest loobuda ja sel juhul vaatamata õigusvastase käitumise olemasolule karistus langeb ära[205]. Õigusliku seisundi kindlustamise huvides kriminaal repressiooni õiguslik iseloom ei võimalda selles suhtes omavoli tarvitamist. Kuid positiivse õiguse mittetäiuslikkus ning võimatus ette näha kõiki konkreetse tõelikkuse nüansse võimaldab siin a e q u i t a s'e rakendamist. On ju summum jus vahest summa injuria[206]. Ja tõesti ilma aequitas'e printsiibi rakendamiseta vaevalt et on mõeldav õiguskorra kriminaalõigusliku kaitse ehtne individualiseerimine. Selles mõttes on võimaldatud teatavatel konkreetsetel juhtudel osaline või täieline karistusest vabastamine. Üks selline karistusest vabastamise juhtum teo-

---

[204] Mints, op.cit., Tom I, lk. 218.
[205] Mints, op.cit., Tom I, lk. 218.
[206] Mints, op.cit., Tom I, lk. 218.

tamise puhul on retorsioon ja provokatsioon, mis on aktsepteeritud ka meie KrS-e poolt §-is 502 ja mis kõlab järgmiselt: "Süüdlast §§ 494 ja 498 ettenähtud teotamises võidakse karistusest vabastada: 1) kui teotamise kutsus välja kahjusaaja ise üheväärilise või raskema vägivallaga isiku kallal või üheväärilise või raskema teotamisega; 2) kui kahjusaaja tasus temale üheväärilise või raskema vägivallaga isiku kallal või üheväärilise või raskema teotamisega". Esimeses punktis on meil tegemist provokatsiooniga ja teises - retorsiooniga. Vanas doktriinis räägiti retorsiooni ehk vastastikkuse süüteo toimepanemise puhul, mitte karistuse vabastamisest vaid kompensatsioonist ehk tasendusest, lähtudes vanast reeglist: "paria delicta mutua compensatione tolluntur"[207]. Nüüd aga nagu õieti tähendab prof. Mints[208] see reegel ei ole vastuvõetav. Rääkida karistamise pretensiooni tasendusest (o začete karateljnõh pretenzij) võib ainult siis, kui nende subjektideks oleksid isesugused (raznõe) isikud ehk teisiti kannatajad ise.

---

[207] Foinitski, op.cit., lk. 130.
[208] Mints, op. cit., Tom I, lk. 220.

Kui aga mõlemate karistamise pretensiooni subjektiks on üks ja sama isik ja nimelt riik ise, siis pretensioonide tasendusest ei või olla juttu, millega jääb ühtlasi ära ka pariteedi nõudmine õigusliku mahu suhtes.

Tõeliselt kõne alla tuleb karistusest vabastamine ja sääljuures mitmesugustel kaalutlustel kahe kokkupõrkunud õigusrikkujate suhtes: a) algataja,s.t. kes esimese õigusrikke sooritas vabaneb karistusest selle eest, et ta kahjusaaja käe läbi sai mitte vähema kurja (justus dolor) osaliseks ja see sellepärast,et aequitas'e tõttu riigivõim loobub karistamise pretensioonist; b) kättemaksja (retorquens),s.t. kes tasus mitte vähema kurjaga vabaneb karistusest selle eest,et ta oli välja kutsutud (provotseeritud) sellisele teole algataja käitumisega[209]. Nagu nähtub ülaltsiteeritud KrS § 502 selline karistusest vabastamine ei ole sugugi kohtule obligatoorne,vaid oleneb täielikult kohtu suvast. Ühtlasi nähtub,et karistusest vabastamine provokatsiooni või retorsi-

---

[209] Mints,op. cit., Tom I, lk. 220.

ooni olemasolul on võimalik vaid lihtsa haavamise (KrS § 494) või lihtsa laimamise (KrS § 498) juhul, mitte aga nende süütegude kvalifitseeritud juhtumeil (KrS §§ 495, 496, 499 ja 5007, ka mitte § 108 ettenähtud juhtumeil[210]. Nõutav on ka,et mõlemad süüteod oleksid omavahel põhjussidemes ja et nad järgneksid teineteisele vahenditult. Viimane nõue on vaieldav,sest retorsiooni puhul võib arvestada ka kahjusaaja mõne aja pärast "tasuks" toimepandud isikuvastast vägivalda või teotamist[211]. Igal juhul peavad provokatsiooni kui ka retorsiooni tegu olema süüteod, sega vastates kõigile sellekohastele üld- ja eriosalistele teokoostise tunnustele[212]. Sellest järeldub,et"tasuks" toimepandud tegu kaotab oma retorsiooni teo ilme, kui see tegu ei ole käsitatav süüteona vaid on näiteks tunnustatav hädakaitsena. Ei ole selletõttu tegemist retorsiooniga, kui kahjukannataja tõukas jõuga eemale temale pealetungivat vastast, või jõuga lükkab väljab oma toast isikut, kes temale lööke jagas jms.[213].

---

210 Saarmann-Matto,op.cit., § 502 kom.
211 vt. Saarmann-Matto,op.cit.,§ 440 kom.
212 vt. Saarmann-Matto,op.cit., § 440 kom.
213 vt. Nekljudov,op.cit., lk. 82

Viimane küsimus selles §-is oleks teotamise lisakaristuse küsimus, mida näeb ette KrS § 505 ja mis kõlab järgmiselt: "Süüdismõistmise korral teotamise eest võib kohus kuulutada välja kahjusaaja palvel kohtuotsuse avalikult ajalehes". Nii siis kohtuotsuse kuulutamine avalikult ajalehes sünnib vaid kahjusaaja palvel, mis avaldatud enne kui kohus asus asja otsustamisele, kusjuures kohus võib seda kahjusaaja palvet rahulda võib aga ka rahuldamata jätta ja kuna siin on tegemist kohtu suvaga, siis see eitav otsus ei nõua erilist motivatsiooni. Palve rahuldamise korral kuulutatakse otsus KrS § 22 p. 2 eeskirjade kohaselt "Riigi Teatajas" ja ühes eraajalehes, mis peab resolutsioonis täpselt väljendatud olema. Kuulutamise kulud kannab süüdlane[214].

Ollestutvunud eelolevast kirjeldusest teotamise süüteoga meie kehtiva KrS- ku järgi, katsume teha üldist kokkuvõtet eelkirjeldatust võrreldes meil

---

[214] Saarmann, Matto, op.cit., § 505 kom.

varem kehtinud RNS ja NS-iga.

Ei saa mainimata jätta seda üldistamise tendentsi, mis on järjekindlalt läbi viidud nii terves seadustikus kui ka teotamise süüteo konstruktsioonis, mille tõttu teotamist käsitab purgivalt võrdlemisi väike arv paragrahve.

Kui pöörduksime aga RNS ja NS-e poole siis ümberpöördult leiame sääl hulk norme, mis on otse tähelepanu äratavalt kasuistlikud. Ja loomulik, et selline kasuistlikkus suurendab seadustiku mahtu, pealegi on võimatu näha ette eluavalduste mitmekesisust. Paistab,et on tahetud luua selliseid juhtivaid reegleid, mis kohtunikke võrdsustaks masinaga, kõrvaldaks mitte ainult juriidiliste teadmiste tarvidust, vaid üldse kõikidele omase mõtlemisvõime[215]. Sellevastu KrS-s on see pahe täiesti kõrvaldatud.

Eriti suure tähenduse on omanud kohtulik suva ja just karistuse määramise osas. NS ja RNS selles suhtes aga otstarbetult piirasid kohtuniku tegevust, kuid sääljuures nagu tabavalt märgib Nekljudov[216]

---

[215] Dobbrjanski, op. cit., nr. 6., lk. 73.
[216] Nekljudov, op. cit., lk. 93.

raske oli mõista, mispärast laimamine (kleveta) sõnadega või kirjalikult karistati lihtsalt arestiga mitte üle 2 kuu aga laimamine paberil ametnikule oli raskemalt karistatav kui vargus - nimelt türmiga kahest kuni kaheksa kuuni? Samuti oli mõistmatu, mispärast kellegi laimamine (oklevetanie) teoses või ajalehes - karistatav türmiga 2 kuni 8 kuuni ja isegi tõele vastava asjaolu avaldamine (oglašenie) trükis oli karistatav rahatrahviga kuni 500 rubla ja peale selle türmiga 2 kuust kuni 1 a. 4 kuuni?

Mis puutub aga KrS-sse, siis neid puudusi siin ei esine, vaid karistamise laiad piirid võimaldavad kohtuid karistuse määramisel neid individualiseerida vastavalt konkreetsele olukorrale ja subjektiivse süü suurusele.

Märkamisväärne on ka see, et KrS-us teotamist käsitatavas osas ei esine võõraid, süstemmist hoopis teisale kuuluvaid norme, nagu see esines NS-es ja RNS-es. Arusaadav, et on veel teisigi puudusi väldi-tud, milledel aga siinjuures ei ole mõtet pikemalt peatuda. Üldiselt aga võib julgelt tähendada, et

KrS-e teotamist käsitlev normistik on asunud Lääne-Euroopa tasemele ja täiesti kooskõlas käesoleva aja kultuurühiskonna nõuetega ning arusaamistega.

T s i t e e r i t u d k i r j a n d u s.

1. D o b r j a n s k i, Oskorblenie Česti Po Novomu Uloženiu, in Žurnal Ministerstva Justicii nr. 5 ja 6, 1904.

2. F o i n i t s k i, Kurs Ugolovnago Prava, Častj Osobennaja, Petrograd 1916.

3. G e m m i n g e n - F ü r f e l d, Zur Lehre der Beleidigung Verstorbener, in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 66, 1905.

4. I f l a n d, Ob Oskorblenii Po Ugolovnomu Uloženiju 22 Marta 1903 goda, in Žurnal Ministerstva Justicii, nr. 1, 1915.

5. K a d a r i, Isikuvastased Süüteod, Tartu 1938.

6. K e r n, Die Systematische Abgrenzug der Verbrechenselemente bei der Beleidigung, in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 144, 1912.

7. K i s s l e r, Die Beschimpfung Verstorbener, in Strafrechtliche Abhandlungen, Heft 199, 1919.

8. L i e p m a n n, Die Beleidigung, in Vergleichenden Darstellung des Deutschen und ausländ-

dischen Strafrechts, Bes. Th. IV, 1906.

9. L i l i e n t h a l, Üble Nachrede und Verleumdung in Vergleichenden Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts, Bes. Th., IV, 1906.

10. L i s z t, Učebnik Ugolovnago Prava, Obščaja Častj, Moskva 1903.

11. L i s z t, Ucebnik Ugolovnago Prava, Osobennaja Častj, Moskva 1905.

12. M i n t s, Kurs Ugolovnago Prava, Tom, I., Riga 1925.

13. M i n t s, Kurs Ugolovnago Prava, Tom II, Riga 1928.

14. N e k l j u d o v, Rukovodstvo k osobennoi casti Russkago Ugolovnago Prava, Tom I, S-Peterburg 1876.

15. P o z n õ š e v, Ucebnik Ugolovnago Prava, I Obštsäja časj, Moskva 1923.

16. P o z n õ š e v, Ocerk Osnovnõh Načal Nauki Ugolovnogo Prava, II. Osobennaja častj, Moskva 1923.

17. R o z i n, Ob Oskorblenii Česti, Obščaja častj, Opozorenie, Tomsk 1910.

18. R ä ä g o , Kriminaalprotsessi Õpperaamat, Tartu 1937.

19. S a a r m a n n-Ma t t o, Kriminaalseadustik. Komenteeritud Väljaanne, Tallinn 1937.

20. S c h i e r l o c h, Die Beleidigung in den § 165, 186, 187 RStGB und die Wahrnehmung berechtigter Interessen mit besonderer Berücksichtigung der Presse, Heft 209, 1925.

21. T a g a n t s e v - J a k o b i, Ugolovnoe Uloženie 22 Marta 1903 g., Riga 1922.

22. T h y r e n, Über den Wahrheitsbeweis in Ehrenbeleidigungssachen, in Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 43. Bd., 1922.

Akihinnatöö
370432
TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 01155956 6